

Woonomgeving

23/05/2023

Cluster	Aspect	Indicator
Woonomgeving	Wonen	Kwaliteit van de woningen
		Balans in woonsegmenten
		Toekomstbestendigheid
	Woonomgeving	Openbare ruimte
		Hitte
		Voorzieningen
	Mobiliteit	Verkeersveiligheid
		Schone verplaatsingen
		Bereikbaarheid
	Welzijn	Inclusiviteit
		Sociale samenhang
		Sociale veiligheid

Wonen

Indicator	Ambitie [Bron]
<i>Kwaliteit van de woningen</i>	In 2030 zijn de woningen van goede kwaliteit en energiezuinig [Woonvisie 2030, Thuis in Rotterdam addendum Woonvisie 2030, Rotterdams WeerWoord].
<i>Balans in woonsegmenten</i>	Woningvoorraad in balans op wijkniveau en in relatie tot het woonmilieu van de Rotterdammer [Woonvisie 2030. Gebiedsatlas 2.0 ontwikkeling woningvoorraad].
<i>Toekomstbestendigheid</i>	De diverse woningtypen passen bij de verscheidenheid van de bewoners en bij het karakter van de verschillende Rotterdamse wijken [Woonvisie 2030, Programma Langer Thuis Studentenakkoord].

Kwaliteit van de woningen

Huidig

De kwaliteit van de woningvoorraad van de woningen in de zone die binnen de afbakening van A tot Z ligt verschilt nogal. In wijken als Het Lage Land en Kralingen-Oost is het risico op funderingsherstel klein en is de energetische kwaliteit over het algemeen redelijk. In de wijken Bloemhof en Hillesluis zijn de woningen echter over het algemeen van mindere kwaliteit. Het risico op funderingsherstel is een stuk groter, en de energetische kwaliteit van de woningen is minder goed. Er is hier de afgelopen jaren al geïnvesteerd om de kwaliteit van de woningen te verbeteren, maar veel woningen zijn nog steeds in matige staat.

Figuur 3.31: Energetische kwaliteit woningen (kwaliteitsatlas)

ENERGETISCH

wijken de kans krijgen om naar een kwalitatief betere woning door te verhuizen. De situatie op Zuid zal – gezien de huidige kwetsbare voorraad – meer verbeteren dan op de noordoe-
ver, waar de woningen in de wijken die binnen A tot Z vallen of daaraan grenzen al beter van
kwaliteit zijn.

In De Esch worden in de spreidingsvariant worden zo'n 650 woningen toegevoegd, waardoor
de situatie iets verbeterd. Bij Kralingse Zoom, de Alexanderknoop en ook de Boszoom wor-
den forse woningaantallen toegevoegd. De situatie kwaliteit van woningen verbeterd daar-
mee vooral voor de omliggende wijken, want in de wijken zelf zijn op dit moment slechts wei-
nig woningen te vinden. In Het Lage Land wordt ook verdicht, en wordt de woningvoorraad
dus kwalitatief iets beter.

Variant concentratie

In de concentratievariant komt er een flink aantal woningen bij: zo'n 28.000 bovenop de refe-
rentie. Dat betekent dat het aandeel nieuwe, en daarmee goede woningen, sterk omhoog
gaat. Daarmee verbeterd de situatie voor de kwaliteit van de woningvoorraad. In de deelge-
bieden waar flink verstedelijkt wordt zal dat sterker gelden dan in de gebieden waar minder
wordt toegevoegd. Ook voor de concentratievariant betekent dit dat de relatieve kwaliteits-
verbetering van de voorraad op Zuid sterker is dan op Noord, omdat de wijken op Noord al
een relatief betere kwaliteit van woningen kennen. In de deelgebieden Feyenoord City, Kra-
lingse Zoom en de Alexanderknoop worden er zeer forse woningaantallen toegevoegd, wat
de kwaliteit van de voorraad ten goede komt. Deze gebieden kennen echter in de huidige si-
tuatie niet zoveel woningen, dus de verbetering ten opzichte van de huidige situatie geldt
vooral voor de omliggende wijken. In dit model wordt de Boszoom niet bebouwd, en ook in
Hart van Zuid worden geen woningen toegevoegd. In Bloemhof en Hillesluis en in iets gro-
tere mate in Het Lage Land wordt enigszins verdicht, waardoor de situatie zeer licht verbe-
terd. In De Esch komen er grofweg 5000 nieuwe woningen bij, waardoor de gemiddelde kwa-
liteit van de woningen sterk verbeterd.

	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	2	+	++	++
Het Lage Land	2	+	+	+
Boszoom	-	0	+	0
Kralingse Zoom	-	+	++	++
De Esch	4	0	+	++
Stadionpark	4	+	+	++
Bloemhof en Hillesluis	1	+	+	+
Hart van Zuid	3	+	0	0
Totaalscore	3	+	+	++

Balans in de woningvoorraad

Huidige situatie

Cijfers van 2019 in de segmentverdeling zoals wij die in de Gebiedsatlas hanteren. Hoger en Top zijn bij elkaar genomen omdat we op deze segmenten niet sturen zoals we wel op sociaal en middensegment doen. Cijfers uit 2019 zijn de meest recente geverifieerde cijfers die we hebben. Sinds 2019 zijn de woningprijzen echter flink gestegen, en daarmee de verdeling in segmenten.

Bloemhof

Totaal:	6.296 woningen
Sociaal basis:	4.858 (77,2%)
Sociaal plus:	847 (13,5%)
Middelduur:	581 (9,2%)
Hoger- & Topsegment:	geen

Hillesluis

Totaal:	5.092 woningen
Sociaal basis:	3.534 (69,4%)
Sociaal plus:	806 (15,8%)
Middelduur:	742 (14,6%)
Hoger- & Topsegment:	geen

Kralingen Oost

Totaal:	3.816 woningen
Sociaal basis:	1.018 (26,7%)
Sociaal plus:	308 (8,1%)
Middelduur:	639 (16,7%)
Hoger- & Topsegment:	1.851 (48,5%)

De Esch

Totaal:	2.596 woningen
Sociaal basis:	1.118 (43,1%)
Sociaal plus:	320 (12,3%)
Middelduur:	1.127 (43,4%)
Hoger- & Topsegment:	31 (1,2%)

Het Lage Land

Totaal:	5.872 woningen
Sociaal basis:	3.204 (54,6%)
Sociaal plus:	763 (13,0%)
Middelduur:	1.768 (30,1%)
Hoger- & Topsegment:	137 (2,3%)

Prinsenland

Totaal:	5.153 woningen
Sociaal basis:	2.332 (45,3%)
Sociaal plus:	509 (9,9%)
Middelduur:	1.491 (28,9%)
Hoger- & Topsegment:	821 (15,9%)

Referentie

In de referentiesituatie zullen er flink wat woningen bijkomen volgens de verdeling 25-40-20-15 (25% sociale huur, 40% middenhuur, 20% duurder en 15% topsegment). Deze voorraad kan nog gespecificeerd worden per ontwikkeling. In sommige wijken kan het wenselijk zijn om

meer sociale of betaalbare woningen toe te voegen, in andere wijken kan het wenselijk zijn om juist duurdere woningen toe te voegen. Over het geheel zal dat betekenen dat de woningvoorraad in beter in balans zal komen. Zowel op de noord- als de zuidoever zal dit het geval zijn. In de deelgebieden waar meer woningen worden toegevoegd, is de kans groter om wijken in balans te brengen. Dat geldt in de referentiesituatie voornamelijk voor Feyenoord City, Hart van Zuid, Kralingse Zoom en de Alexanderknoop. Ook de omliggende wijken profiteren hiervan.

Spreiding

Omdat de prijzen de afgelopen jaren sterk gestegen zijn en de bouwkosten zijn toegenomen, zal het de aankomende jaren de uitdaging zijn om betaalbare woningen toe te voegen om de woningmarkt in balans te houden. A tot Z kan hieraan bijdragen, omdat er woningen in bestaande wijken die uit balans dreigen te raken worden toegevoegd. Dit geldt bijvoorbeeld voor een wijk als Kralingen-Oost, waar met de verdichting in de Kralingse Zoom, de Brainparken en Excelcior kansen liggen om ook betaalbare woningen toe te voegen. In Bloemhof en Hillesluis kan lichte verdichting in combinatie met de aanpak van NPRZ zorgen voor een betere balans in de voorraad. Daarbij zorgen nieuwe woningen in het deelgebied Feyenoord City ervoor dat de balans kan verbeteren; in het spreidingsmodel liggen daarvoor kansen met een aardige toevoeging van woningen. In de Esch worden wat woningen toegevoegd die de balans kunnen verbeteren. Dat geldt nog iets sterker voor Het Lage Land.

De variant concentratie zal vanwege het grote bouwprogramma op de knopen leiden tot relatief meer hoogbouw en kleinere woningen, terwijl bij de variant spreiding er meer kans is om verschillende milieus aan te bieden. In beide varianten is het betaalbaar houden van de woningvoorraad echter een grote uitdaging de komende jaren. Zeker het middensegment verdient hierbij aandacht.

Concentratie

Omdat de prijzen de afgelopen jaren sterk gestegen zijn en de bouwkosten zijn toegenomen, zal het de aankomende jaren de uitdaging zijn om betaalbare woningen toe te voegen om de woningmarkt in balans te houden. A tot Z kan hieraan bijdragen, omdat er woningen in bestaande wijken die uit balans dreigen te raken worden toegevoegd. Dit geldt bijvoorbeeld voor een wijk als Kralingen-Oost, waar met de verdichting in de Kralingse Zoom, de Brainparken en Excelcior kansen liggen om ook betaalbare woningen toe te voegen. In Bloemhof en Hillesluis kan lichte verdichting in combinatie met de aanpak van NPRZ zorgen voor een betere balans in de voorraad. Daarbij zorgen nieuwe woningen in het deelgebied Feyenoord City ervoor dat de balans kan verbeteren; het concentratiemodel biedt hiervoor meer kansen dan het spreidingsmodel, door de grotere toevoeging. In Het Lage Land liggen er in het concentratiemodel kansen om de balans licht te verbeteren. In De Esch komen er zeer veel woningen bij, waardoor het mogelijk is de balans stevig bij te sturen.

De variant concentratie zal het grote bouwprogramma op de knopen leiden tot relatief meer hoogbouw en kleinere woningen, terwijl bij de variant spreiding er meer kans is om verschillende milieus aan te bieden. In beide varianten is het betaalbaar houden van de woningvoorraad echter een grote uitdaging de komende jaren. Zeker het middensegment verdient hierbij aandacht.

	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	-	0	+	+
Het Lage Land	4	0	+	+
Boszoom	-	0	+	0

Kralingse Zoom	-	+	++	++
De Esch	4	0	+	+
Stadionpark	-	+	++	++
Bloemhoef en Hillesluis	2	+	+	+
Hart van Zuid	-	++	0	0
Totaalscore	3	+	+	+

Toekomstbestendigheid

Huidige situatie

Met name voor de doelgroepen jongeren en ouderen is te weinig aanbod op de juiste plek. In Rotterdam zijn nu in theorie wel voldoende geschikte woningen voor ouderen (en mensen met een beperking). Deze zijn echter niet altijd voor ouderen beschikbaar, betaalbaar of niet meer geschikt als ouderen hulp of zorg nodig hebben. Daarnaast staan ze niet altijd op de gewenste locatie (bij voorzieningen) of voldoen ze niet meer aan de woonwensen van de ouderen. In Rotterdam zijn zo'n 132.000 woningen geschikt voor ouderen (peiljaar 2016). Vooral de gebieden aan de rand van de stad hebben een groot aandeel potentieel geschikte woningen voor ouderen. Op de onderstaande kaarten is te zien dat het aantal woningen dat geschikt is voor ouderen hoog is in wijken als het Lage Land en Kralingen-Oost, terwijl dat in Bloemhof en Hillesluis veel minder het geval is.

Figuur 3.35: Percentage geschikte woningen voor ouderen per blok, (atlas Langer thuis Rotterdam)

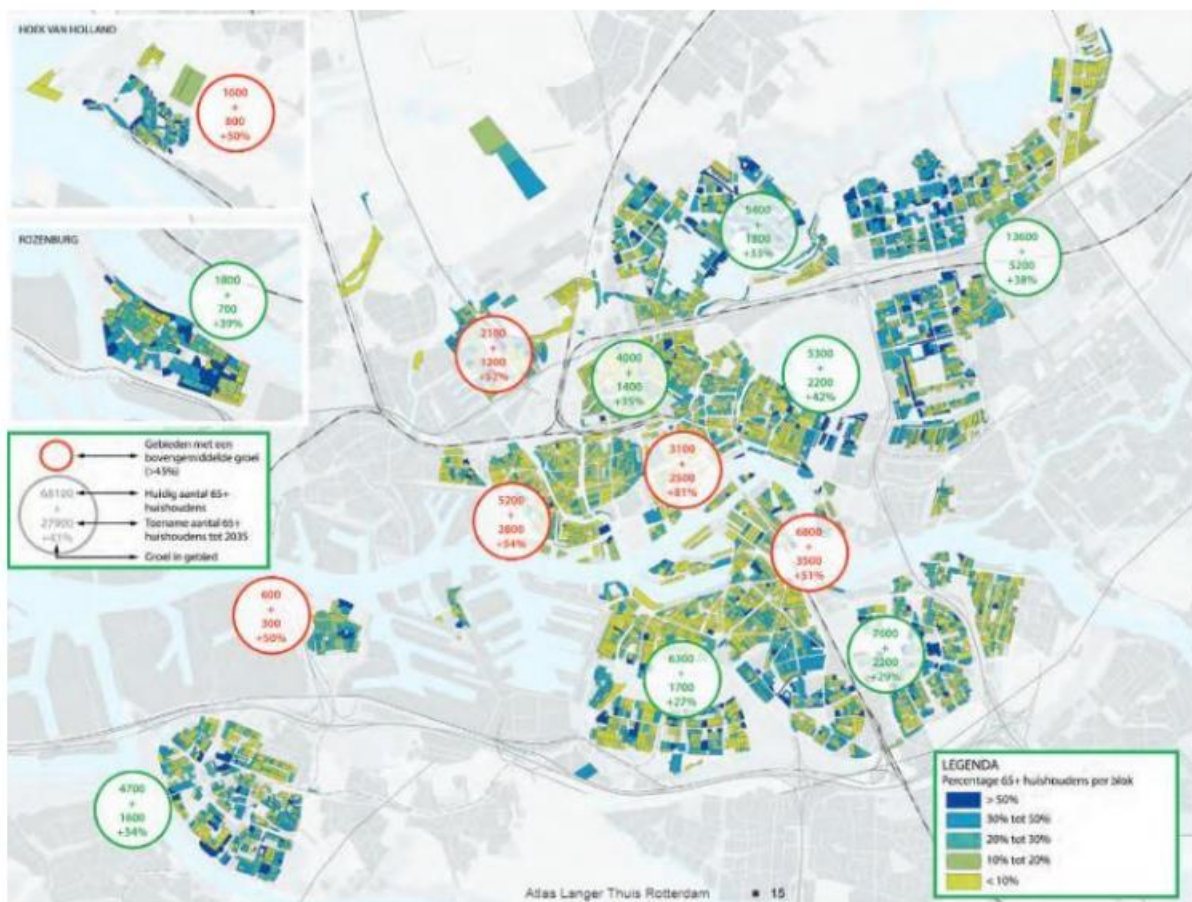

Referentie

Door voor ouderen geschikte woningen worden ouderen verleid om uit een reguliere eengezinswoning te verhuizen. Door gericht voor studenten te bouwen worden zij verleid te kiezen voor de echte studentenwoningen, in plaats van het delen van een grotere reguliere woning. Op deze manier komen eengezinswoningen vrij voor gezinnen. Het aantal huishoudens met ouderen zal toenemen door de vergrijzing. Tot 2035 komen er in heel Rotterdam 28.000 huishoudens met ouderen bij. Dat is een groei van 40% t.o.v. 2016. Op figuur 3.36 is te zien dat in het centrum en de stadswijken de groei van ouderen bovengemiddeld hoog is. Er is een bovengemiddelde groei in wijken als Bloemhof en Hillesluis, terwijl er juist in Het Lage Land niet zo'n sterke groei plaatsvindt. In de wijken waar de woningen niet geschikt zijn voor ouderen neemt de vraag juist sterker toe dan in de wijken waar juist veel geschikte woningen voor ouderen zijn. Het toevoegen van woningen aan de voorraad én de upgrade van bestaande woningen kan dit probleem het hoofd bieden.

Figuur 3.36: Verandering van het 65+ per gebied tot 2035 (atlas Langer Thuis Rotterdam)

Variant spreiding

In de spreidingsvariant worden er een stuk meer woningen gebouwd dan in de referentiesituatie. Dit betekent dat er meer kans is op het realiseren van geschikte woningen voor verschillende doelgroepen, zoals ouderen. Dit betekent een flinke vooruitgang, vooral op Zuid, waar de voorraad steeds meer uit verhouding dreigt te raken. Dit geldt een beetje voor Bloemhof en Hillesluis met een beperkte toevoeging, en het geldt zeker voor Feyenoord City. Daarnaast biedt de spreidingsvariant een grotere kans om qua grootte een grotere diversiteit aan woningen te realiseren. Zo kunnen er ruimere woningen voor gezinnen gebouwd worden, waar in de stad veel behoefte aan is. Ook worden er meer centrumstedelijke woonmilieus aangeboden op de knopen. Tegelijkertijd vraagt het voldoende sturing op woonproducten. Dit is iets waar in het vervolgproces rekening mee gehouden dient te worden.

Variant concentratie

In de concentratievariant worden er fors meer woningen gebouwd. Dit betekent dat er meer kans is op het realiseren van geschikte woningen voor verschillende doelgroepen, zoals ouderen. Dit betekent een flinke vooruitgang, vooral op Zuid, waar de voorraad steeds meer uit verhouding dreigt te raken. Dit geldt een beetje voor Bloemhof en Hillesluis met een beperkte toevoeging, en het geldt zeker voor Feyenoord City. Het grotere aandeel nieuw toegevoegde woningen leidt voor bepaalde doelgroepen tot meer kansen voor een geschikte woning. Voor gezinnen is echter de verwachting dat deze variant relatief minder woningen zal opleveren, gezien de hoge dichtheden die gerealiseerd worden. Wel worden in de concentratievariant nog meer centrumstedelijke milieus aangeboden. Het goed laten aansluiten van vraag en aanbod vraagt voldoende sturing op woonproducten. Dit is iets waar in het vervolgproces rekening mee gehouden dient te worden.

	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	-	+	+	+
Het Lage Land	4	+	+	+
Boszoom	-	0	++	0
Kralingse Zoom	-	+	+	+
De Esch	3	0	+	0
Stadionpark	-	+	++	++
Bloemhoef en Hillesluis	2	+	+	+
Hart van Zuid	-	++	0	0
Totaalscore	3	+	++	+

Woonomgeving

Indicator	Ambitie [Bron]
<i>Openbare ruimte</i>	Rotterdam heeft in 2030 een duurzame, groene en gezonde openbare ruimte die bijdraagt aan een prettig leefklimaat voor bewoners, bezoekers en ondernemers [Visie openbare ruimte, 2020-2030].
<i>Hitte</i>	De opwarming van de totale stad t.o.v. het landelijk gebied tijdens hittegolven, ook wel Urban Heat Island (UHI) of hitte eiland effect genoemd, is gedaald t.o.v. 2019.

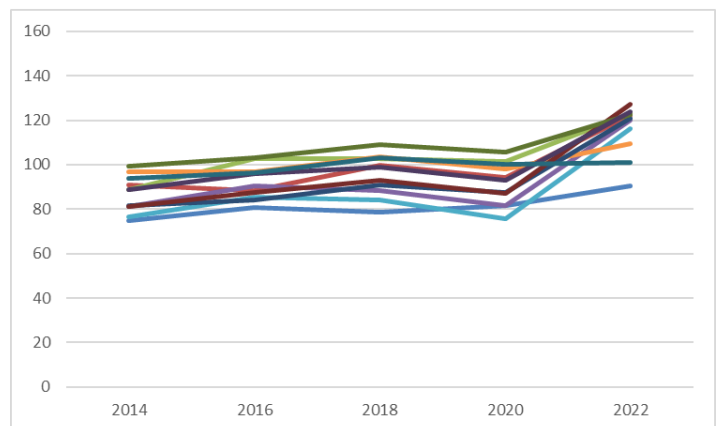
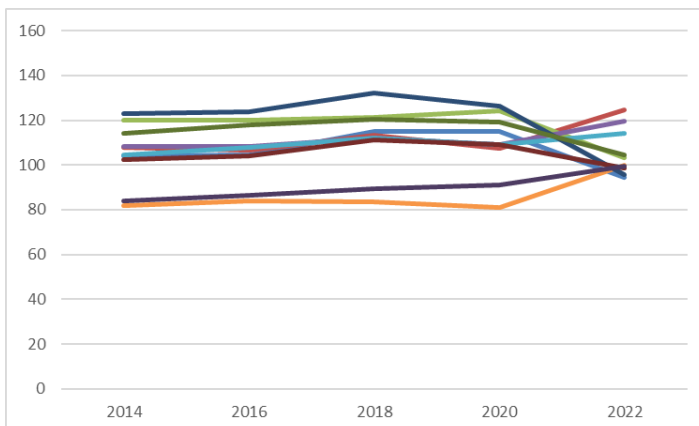
Iedere Rotterdam heeft in zijn directe omgeving toegang tot relatief koele plekken en beweegroutes. [Rotterdams WeerWoord].

Voorzieningen

Voorzieningen zijn verspreid over de stad en de gebieden. Voorzieningen zijn er voldoende, kwalitatief en betaalbaar [Voorzieningenplan 2020, Referentiewaarden 2020, Sportnota 2016, Onderwijsbeleid 2019-2022, Wet Primair Onderwijs (WPO), Wet Voortgezet Onderwijs (WVO), Wet op de Expertisecentra (WEC)].

Introductie

Voor de beoordeling van de woonomgeving kan gebruik worden gemaakt van de Fysieke Index (FI, ontleend aan de wijkmonitor). In deze FI worden de beoordelingen van aspecten van de fysieke leefomgeving samengevat. Onderstaande figuur geeft de FI voor de periode 2014-2022 weer. Het onderzoeksgebied is hierbij verdeeld in een gedeelte ten zuiden en een gedeelte ten noorden van Maas. Zowel voor het gebied ten noorden als dat ten zuiden van de Maas is er een duidelijk verschil waarneembaar tussen 2020 en 2022, na een periode 2014-2020 zonder een duidelijk dalende of stijgende trend. Onduidelijk is of dit een gevolg is van de coronacrisis of dat (ook) andere factoren een rol spelen. De figuren laten zien dat over het geheel genomen de FI voor het studiegebied ten noorden van de Maas wat hoger ligt dan ten zuiden van de Maas. Ook is zichtbaar dat ten noorden van de Maas de verschillen tussen de wijken wat groter zijn dan ten zuiden van de Maas. Deze constatering sluiten aan bij het beeld dat bestaat ten aanzien van de verschillen binnen Rotterdam.

Figuur: Fysieke index voor de periode 2014-2022 (bron: wijkmonitor). Links: studiegebied ten noorden van de Maas, rechts: studiegebied ten zuiden van de Maas. Rotterdam in 2014 = 100. Elke lijn representeert een wijk

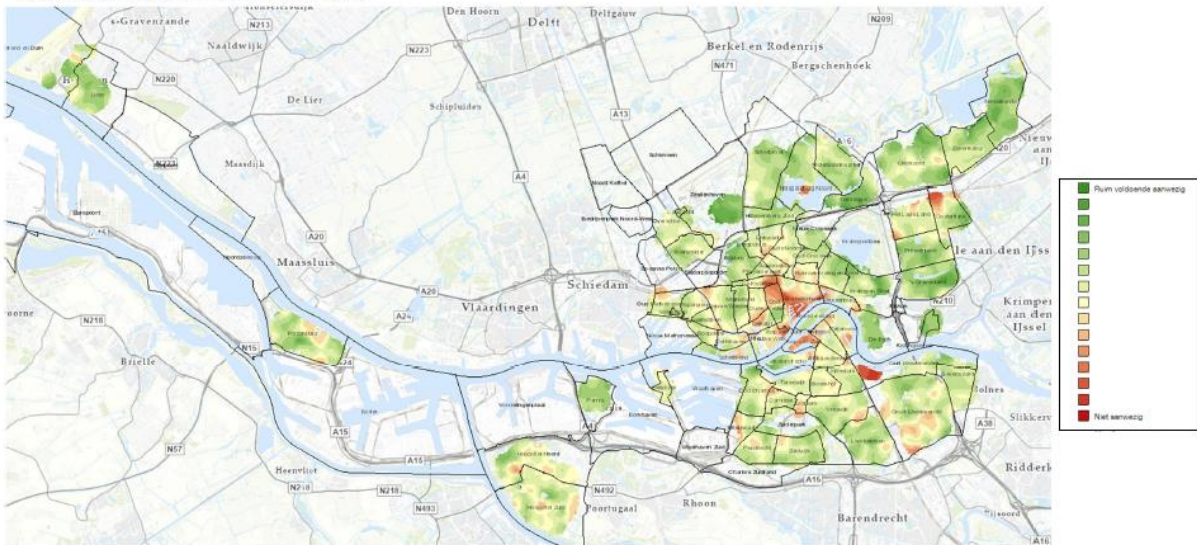
Openbare ruimte

Huidige situatie

In de huidige situatie zijn er flinke verschillen tussen wijken. Het Lage Land kent een vrij groene, ruime opzet. Bloemhof en Hillesluis zijn daarentegen juist vrij stenig, maar kennen ook een aantal aantrekkelijke groenstructuren.

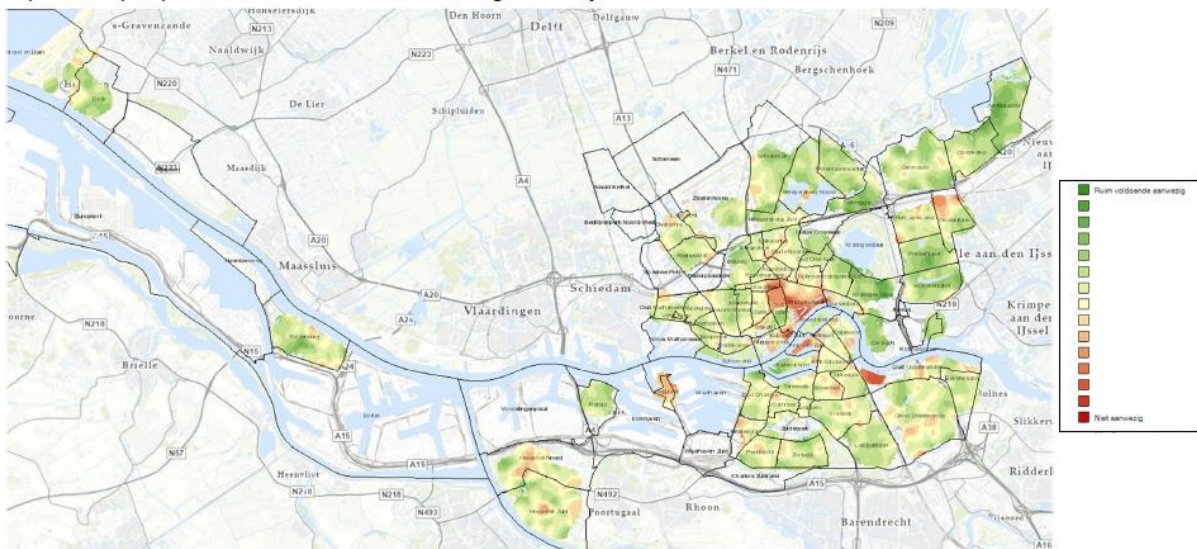

Oordeel beschikbaarheid van voorzieningen in en rond de woonbuurt:
Speelplekken voor kinderen tot 4 jaar

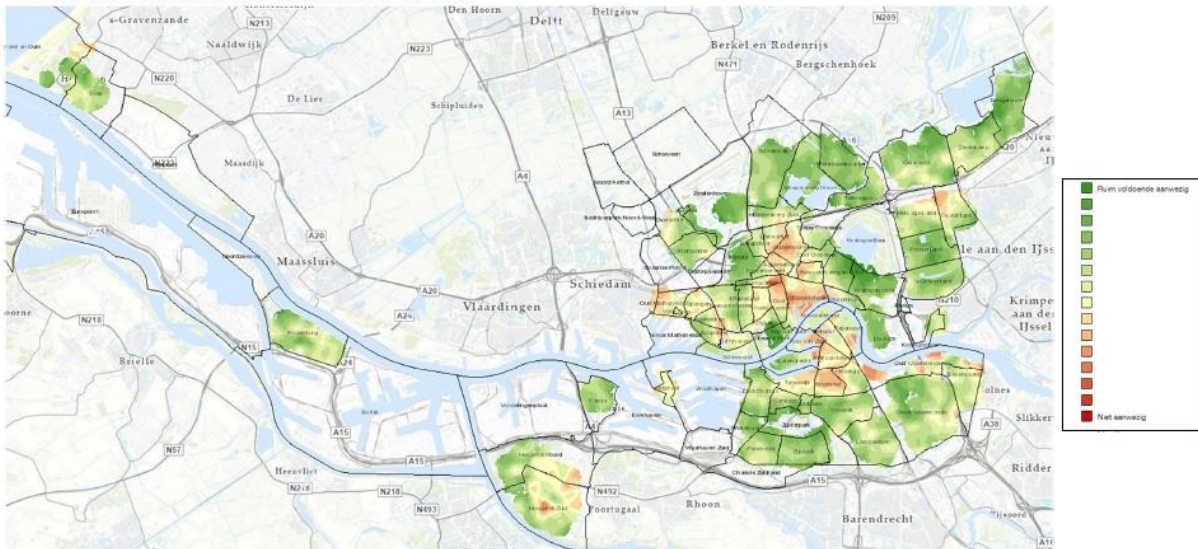
Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2022

Oordeel beschikbaarheid van voorzieningen in en rond de woonbuurt:
Speel- en sportplekken voor kinderen van 4 tot ongeveer 13 jaar

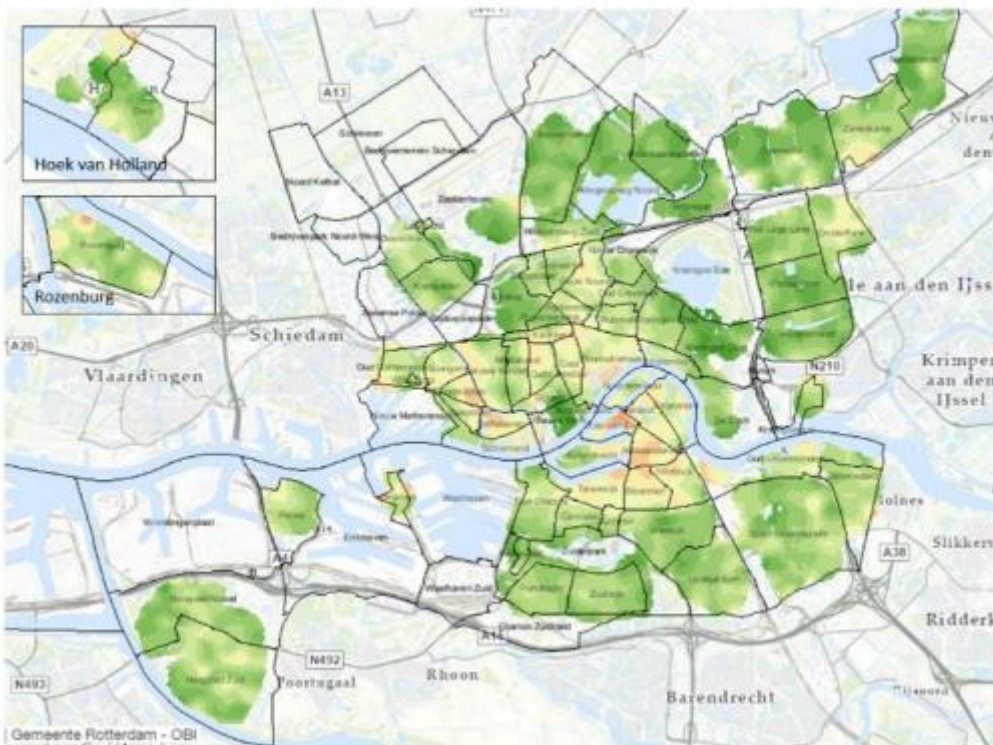
Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2022

Oordeel beschikbaarheid van voorzieningen in en rond de woonbuurt:
Groen om te picknicken, te sporten of te spelen

Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2022

Figuur 3.38: Aantrekkelijkheid groen in de buurt (indicatieve belevingskaart wijkprofiel 2020, OBI)

Referentie

In de referentiesituatie worden er hier en daar wat ingrepen gepleegd wat betreft de openbare ruimte. Hierdoor zal de kwaliteit van de openbare ruimte vooruit gaan. Tegelijkertijd wordt er hier en daar ook verdicht, wat weer extra druk op de openbare ruimte legt. In de Alexanderknoop worden woningen en arbeidsplaatsen toegevoegd, en worden de kantoorlocaties vergroend. Per saldo is dat een neutraal effect. In Het Lage Land wordt verdicht en wordt het winkelcentrum vergroend, per saldo ook een neutraal effect. In deelgebied Kralingse Zoom wordt fors verdicht en zijn in de referentiesituatie nog geen forse openbare ruimte-ingrepen voorzien, waardoor de situatie verslechterd. Bij Feyenoord City gaat de verdichting hand in hand met vergroening (Stadionweg en Marathonweg, Rondje Stadionpark),

hierdoor wordt het per saldo beter. In Bloemhof en Hillesluis wordt de Kokerstraat vergroend, waardoor het heel lichtjes beter wordt. Ook in Hart van Zuid gaan verdichting en vergroening (Gooilandsingel, Zuiderparkweg en groen dak Startmotor) hand in hand, waardoor de situatie verbeterd.

Variant spreiding

In A tot Z gaat verdichting hand in hand met een kwaliteitsslag in de openbare ruimte. Dat betekent niet noodzakelijk meer groen, maar wel kwalitatief hoogwaardiger groen. In gebieden als de Alexanderknoop en Feyenoord City is hier ook sterk behoefte aan.

In de Alexanderknoop wordt flink verdicht wat meer druk zet op de openbare ruimte, maar die wordt dan ook flink heringericht. De Hoofdweg, Alexanderplaats en de Prins Alexanderlaan worden allemaal aangepakt. Dit levert per saldo een plus op. In Het Lage Land wordt er verdicht maar ook krijgt de Prinsenlaan (transformatie tot 'Bos-as') een kwaliteitsslag. Dit levert een plus op. In de Boszoom wordt verdicht maar wordt ook de Bos-as gerealiseerd. De openbare ruimte wordt intensiever benut maar ook kwalitatief verbeterd; een neutrale score. Bij de Kralingse Zoom worden veel ingrepen gepleegd in de openbare ruimte, waardoor de kwaliteit sterk verbeterd. Ook wordt er verdicht waardoor de druk toeneemt, maar per saldo verbeterd de situatie. In De Esch wordt licht verdicht en wordt een deel van de polder De Esch afgegraven. De polder wordt wel heringericht tot rivierpark en verbonden met de Oude Plantage. De Abram van Rijckevorselweg wordt heringericht. Per saldo wordt de situatie iets minder goed. Bij Feyenoord City wordt fors verdicht, maar ook wordt er een nieuw rivierpark aangelegd. Ook de verbindingen tussen Hillesluis en het rivierpark worden verbeterd. Hierdoor zal voor dit deelgebied de situatie verbeteren, met positieve uitstralingseffecten voor achterliggende wijken als Bloemhof en Hillesluis. In Bloemhof en Hillesluis zelf komen er beperkt woningen bij en worden de Strevelsweg, Riederlaan, Groene Hilledijk en Beijerlandse laan aangepakt, waardoor de situatie licht verbetert. In Hart van Zuid wordt de Strevelsweg aangepakt, maar dat heeft een minimaal effect.

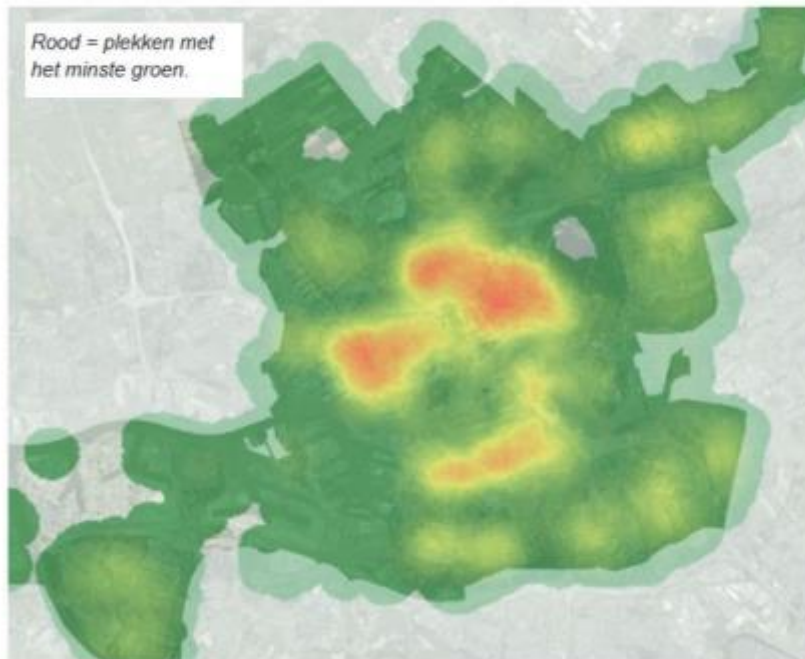
Variant concentratie

In A tot Z gaat verdichting hand in hand met een kwaliteitsslag in de openbare ruimte. Dat betekent niet noodzakelijk meer groen, maar wel kwalitatief hoogwaardiger groen. In gebieden als de Alexanderknoop en Feyenoord City is hier ook sterk behoefte aan. Dit geldt nog sterker in het concentratiemodel dan in het spreidingsmodel, door de grotere druk op de openbare ruimte.

In de Alexanderknoop wordt flink verdicht wat meer druk zet op de openbare ruimte, maar die wordt dan ook flink heringericht. De Hoofdweg, Alexanderplaats en de Prins Alexanderlaan worden allemaal aangepakt. Dit levert per saldo een plus op. In Het Lage Land wordt er verdicht maar ook de openbare ruimte wordt licht verbeterd; een neutrale score. In Boszoom worden geen woningen gebouwd maar wordt wel geïntensiveerd wat betreft werken. Ook worden er in de openbare ruimte wat ingrepen gedaan. Dit levert een neutrale score op. Bij de Kralingse Zoom worden veel ingrepen gepleegd in de openbare ruimte, waardoor de kwaliteit sterk verbeterd. Ook wordt er verdicht waardoor de druk toeneemt, maar per saldo verbeterd de situatie. In De Esch wordt zeer fors verdicht en wordt een deel van de polder De Esch afgegraven. De polder wordt wel heringericht tot rivierpark en verbonden met de Oude Plantage. De Abram van Rijckevorselweg wordt heringericht. Per saldo verslechtert de kwaliteit van openbare ruimte sterk. Bij Feyenoord City wordt zeer fors verdicht, maar ook wordt er een nieuw rivierpark aangelegd. Ook de verbindingen tussen Hillesluis en het rivierpark worden verbeterd. Daarnaast wordt het spoor overkluisd en wordt daarop een park gerealiseerd. Hierdoor zal voor dit deelgebied de situatie verbeteren, met positieve uitstralingseffecten voor achterliggende wijken als Bloemhof en Hillesluis. In Bloemhof en Hillesluis zelf komen

er beperkt woningen bij en worden de Strevelsweg, Riederlaan, Groene Hilledijk en Beijerlandse laan aangepakt, waardoor de situatie licht verbeterd. In Hart van Zuid wordt de Strevelsweg aangepakt, maar dat heeft een minimaal effect.

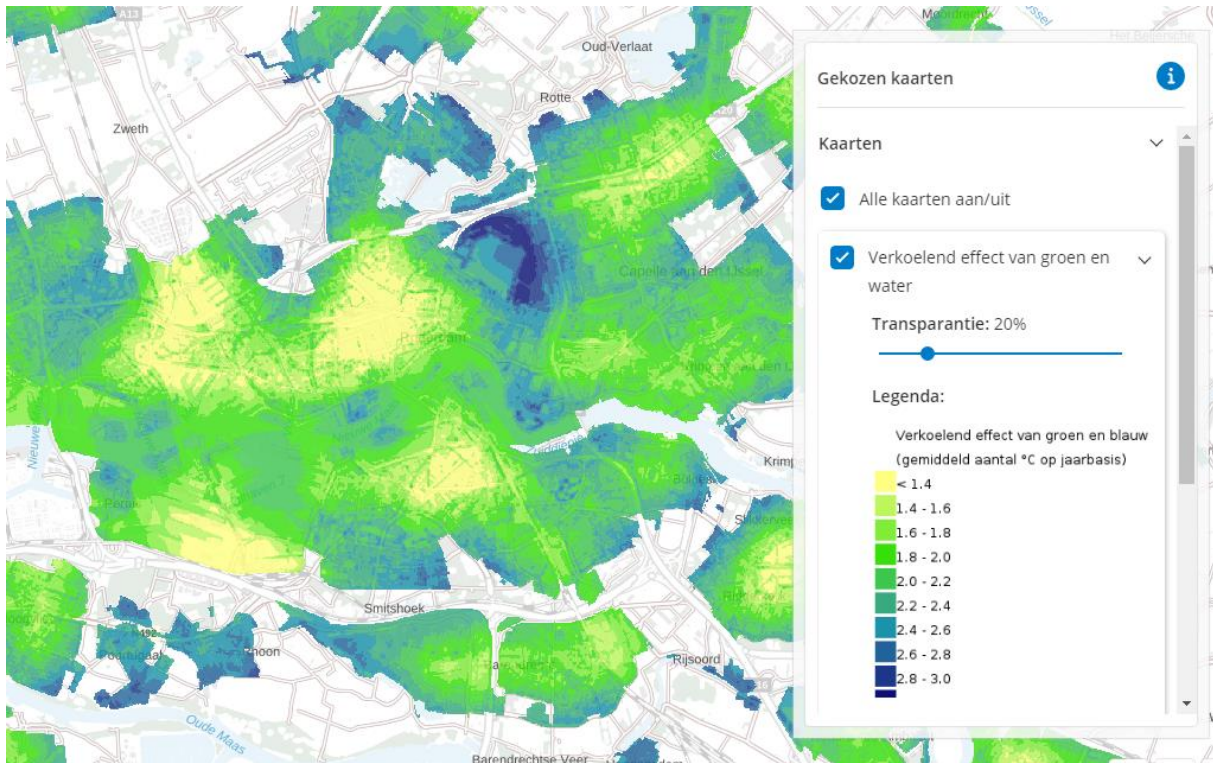
Figuur 3.37: De meeste Rotterdammers wonen op plekken met het minste groen (Bron Visie Openbare Ruimte Rotterdam 2020-2030)

	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	1	0	+	+
Het Lage Land	4	0	+	0
Boszoom	4	0	-	0
Kralingse Zoom	2	-	+	+
De Esch	3	0	-	--
Stadionpark	1	+	+	+
Bloemhoef en Hillesluis	2	+	+	+
Hart van Zuid	2	+	0	0
Totaalscore	3	+	0	0

Hitte

Uit: [Kaarten | Atlas Leefomgeving;](#)

Huidige situatie

In de huidige situatie is te zien dat de situatie qua hitte nogal verschilt tussen de deelgebieden binnen A tot Z. Het Kralingse Bos, Kralingen Oost en De Esch kennen een vrij groot verkoelend effect van groen en water. Ook wijken als Het Lage Land en Prinsenland hebben relatief veel groen en water, en zijn daardoor relatief koeler. Op de noordoever is vooral de Alexanderknoop en omgeving wat steniger, en daardoor warmer. Op de Zuidoever springen de wijken Bloemhof en Hillesluis er negatief uit, omdat groen en water relatief schaars zijn en het verkoelend effect daarmee klein is. In de omgeving van Feyenoord City, met name wat dichterbij de Maas en wat meer richting het oosten, is er een wat groter verkoelend effect van groen en water.

Referentie

In de referentiesituatie worden er hier en daar wat ingrepen gepleegd wat betreft de openbare ruimte. Die zal groener en dus meer verkoelend worden. Tegelijkertijd wordt er hier en daar ook verdicht, wat kan zorgen voor meer steen, en daarmee meer hittestress. In de Alexanderknoop worden woningen en arbeidsplaatsen toegevoegd, en worden de kantoorlocaties vergroend. Per saldo is dat een licht positief effect. In Het Lage Land wordt verdicht en wordt het winkelcentrum vergroend, hier zal echter weinig wijzigen wat betreft hitte. In deelgebied Kralingse Zoom wordt fors verdicht en zijn in de referentiesituatie nog geen forse openbare ruimte-ingrepen voorzien, waardoor de situatie verslechterd voor hittestress. In De Esch worden in de referentiesituatie geen ingrepen gepleegd. Bij Feyenoord City gaat de verdichting hand in hand met vergroening (Stadionweg en Marathonweg, Rondje Stadionpark), hierdoor wordt het per saldo licht beter. In Bloemhof en Hillesluis wordt de Kokerstraat vergroend, waardoor het heel lichtjes beter wordt, maar te weinig om te spreken van een substantieel positief effect. Ook in Hart van Zuid gaan verdichting en vergroening (Gooilandsingel, Zuiderparkweg en groen dak Startmotor) hand in hand, hier verbetert de situatie wel substantieel.

Variant spreiding

In A tot Z gaat verdichting hand in hand met een kwaliteitsslag in de openbare ruimte. Dat betekent niet noodzakelijk meer groen, maar wel kwalitatief hoogwaardiger groen. In gebieden als de Alexanderknoop en Feyenoord City is hier ook sterk behoefte aan. Dit zal niet altijd een positief verkoelend effect hebben; vooral nieuw groen (en water) heeft daar effect op.

In de Alexanderknoop wordt flink verdicht wat meer druk zet op de openbare ruimte, maar die wordt dan ook flink heringericht. De Hoofdweg, Alexanderplaats en de Prins Alexanderlaan worden allemaal aangepakt. Dit levert per saldo een betere score op verkoeling op. In Het Lage Land wordt er verdicht maar ook krijgt de Prinsenlaan (transformatie tot 'Bos-as') een kwaliteitsslag. De extra beplanting levert echter geen grote substantiële bijdrage op de verkoeling van de wijk als geheel. In de Boszoom wordt verdicht, waarbij de kans aanwezig is dat dit leidt tot meer verstening. De Bos-as wordt gerealiseerd, maar dat heft de nadelen van verstening waarschijnlijk niet op; een negatieve score. Bij de Kralingse Zoom worden veel ingrepen gepleegd in de openbare ruimte, waardoor de kwaliteit sterk verbeterd. Ook wordt er verdicht waardoor de druk toeneemt. Voor hitte blijft de situatie ongeveer gelijk. In De Esch wordt licht verdicht op plekken die nu voor verkoeling zorgen en wordt een deel van de polder De Esch afgegraven. De polder wordt wel heringericht tot rivierpark en verbonden met de Oude Plantage. De Abram van Rijckevorselweg wordt heringericht. Per saldo wordt de situatie minder goed. Bij Feyenoord City wordt fors verdicht, maar ook wordt er een nieuw rivierpark aangelegd. Ook de verbindingen tussen Hillesluis en het rivierpark worden verbeterd. De situatie voor hitte blijft hiermee grofweg gelijk. In Bloemhof en Hillesluis zelf komen er beperkt woningen bij en worden de Strevelsweg, Riederlaan, Groene Hilledijk en Beijerlandse laan aangepakt, waardoor de situatie licht verbetert. In Hart van Zuid wordt de Strevelsweg aangepakt, maar dat heeft een minimaal effect.

Variant concentratie

In de Alexanderknoop wordt flink verdicht wat meer druk zet op de openbare ruimte, maar die wordt dan ook flink heringericht. De Hoofdweg, Alexanderplaats en de Prins Alexanderlaan worden allemaal aangepakt. Dit levert per saldo een betere score op verkoeling op. In Het Lage Land wordt er licht verdicht. Er wordt wel licht geïnvesteerd in groen, maar geen substantiële veranderingen op het gebied van hitte. In de Boszoom verandert relatief weinig – er wordt mogelijk iets verhard met de toevoeging van het aantal arbeidsplaatsen. Bij de Kralingse Zoom worden veel ingrepen gepleegd in de openbare ruimte, waardoor de kwaliteit sterk verbeterd. Ook wordt er verdicht waardoor de druk toeneemt. Voor hitte blijft de situatie ongeveer gelijk. In De Esch wordt zeer stevig verdicht op plekken die nu voor verkoeling zorgen en wordt een deel van de polder De Esch afgegraven. De polder wordt wel heringericht tot rivierpark en verbonden met de Oude Plantage. De Abram van Rijckevorselweg wordt heringericht. Per saldo wordt de situatie veel minder goed wat betreft hitte. Bij Feyenoord City wordt zeer fors verdicht, maar ook wordt er een nieuw rivierpark aangelegd. Ook de verbindingen tussen Hillesluis en het rivierpark worden verbeterd, en er komt een overkluizing in de vorm van een park. De situatie voor hitte blijft hiermee grofweg gelijk. In Bloemhof en Hillesluis zelf komen er beperkt woningen bij en worden de Strevelsweg, Riederlaan, Groene Hilledijk en Beijerlandse laan aangepakt, waardoor de situatie licht verbetert. In Hart van Zuid wordt de Strevelsweg aangepakt, maar dat heeft een minimaal effect.

	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	1	+	+	+
Het Lage Land	4	0	0	0
Boszoom	4	0	-	0
Kralingse Zoom	2	-	0	0

De Esch	3	0	-	--
Stadionpark	1	+	0	0
Bloemhoef en Hillesluis	2	0	+	+
Hart van Zuid	2	+	0	0
Totaalscore	2	0	0	0

Voorzieningen WIJKPROFIEL (2020)

	Omnoord	Oosterflank	Lage Land	Prinsenland	's-Graven-land	Kralingen-Oost	De Esch	Hillesluis	Bloemhof	Zuidplein
Kwetsbare meergezinswoningen	1	14	14	9	0	11	14	44	35	6
Kleine gezinswoning	0	0	0	0	0	1	0	0	18	0
Tevreden over woning	88	77	75	81	99	84	72	66	60	75
Sporthal in de buurt	95	100	86	100	41	98	88	100	100	100
Voetbalveld in de buurt	61	100	96	100	54	100	100	80	34	100
Speeltuin in de buurt	53	36	80	83	30	42	44	100	100	100
Basisschool in de buurt	42	40	29	40	31	57	35	93	87	0
VMBO school in de buurt	30	100	91	67	12	73	0	78	100	100
HAVO/VWO school in de buurt	41	100	82	73	5	84	0	45	94	100
Bus in de buurt	61	79	83	95	81	69	0	81	72	84
Tram in de buurt	3	0	0	26	36	100	100	100	100	100
Metro in de buurt	100	100	83	71	100	100	15	45	100	100
Tevreden aanbod voorzieningen	64	61	63	68	88	64	63	35	34	46
Tevreden aanbod dagelijkse boodschappen	98	86	95	93	94	91	67	89	69	96
Tevreden aanbod sportvelden	61	60	69	85	60	61	83	33	36	61
Tevreden aanbod basisscholen	63	75	77	67	83	70	61	78	69	55
Tevreden aanbod middelbare scholen	39	70	67	77	54	56	7	41	45	58
Tevreden aanbod OV	67	98	91	93	91	96	93	98	95	98
Vindt groen voldoende aanwezig	84	81	81	88	94	95	94	84	66	81
Laag inkomen	8	46	42	47	3	11	20	31	32	10
Werkloosheid	10	14	10	11	5	3	11	18	20	10
Bewoners (18-22 jaar) zonder startkwalificatie	39	37	77	32	20	38	22	40	45	22
Bewoners (23-75 jaar) zonder startkwalificatie	32	32	29	28	15	7	28	45	49	38

Huidige situatie

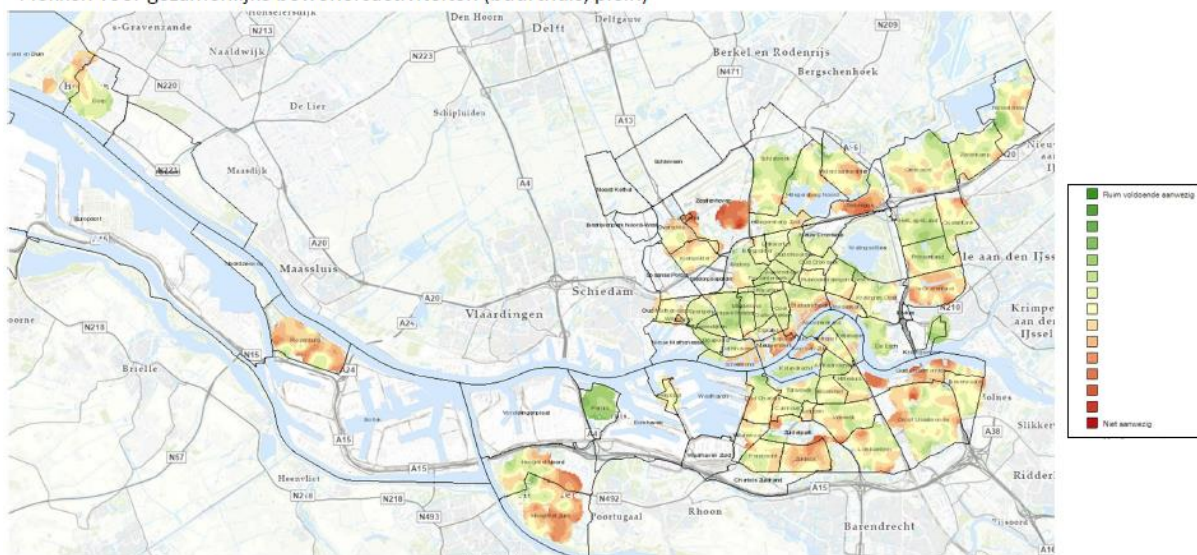
Informatie over de voorzieningen (beschikbaarheid, afstand, bereikbaarheid e.d.) is opgenomen in de wijkmonitor. Onderstaande kaart zijn gebaseerd op gegevens uit de wijkmonitor.

Tabel 3.4: Afstand tot voorzieningen per wijk in km [CBS, 2019]

Onderwerp	Nederland	Rotterdam	Rotterdam Centrum	Delfshaven	Overschie	Noord	Hillegersberg-Schiebroek	Kralingen-Crooswijk	Feijenoord	IJsselmonde	Pernis	Prins Alexander	Charlois	Hoogvliet	Hoek van Holland	M4H	Rozenburg
Huisartsenpraktijk	1,0	0,6	0,5	0,3	1,1	0,4	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,9	0,6	0,6	0,9	0,8	1,2
grote supermarkt	0,9	0,5	0,3	0,4	0,9	0,4	0,6	0,4	0,4	0,7	0,5	0,7	0,5	0,7	0,8	0,6	0,5
basisschool	0,7	0,5	0,5	0,3	0,8	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,7	1,0	0,7
middelbare school	2,4	1,1	0,8	0,6	2,6	0,6	0,9	0,8	0,9	1,3	5,9	1,5	0,9	1,2	4,0	1,3	1,2
treinstation	5,1	3,4	0,9	2,2	3,5	1,3	2,3	1,8	1,9	2,3	10,7	2,6	4,0	11,9	16,8*	2,3	15,5

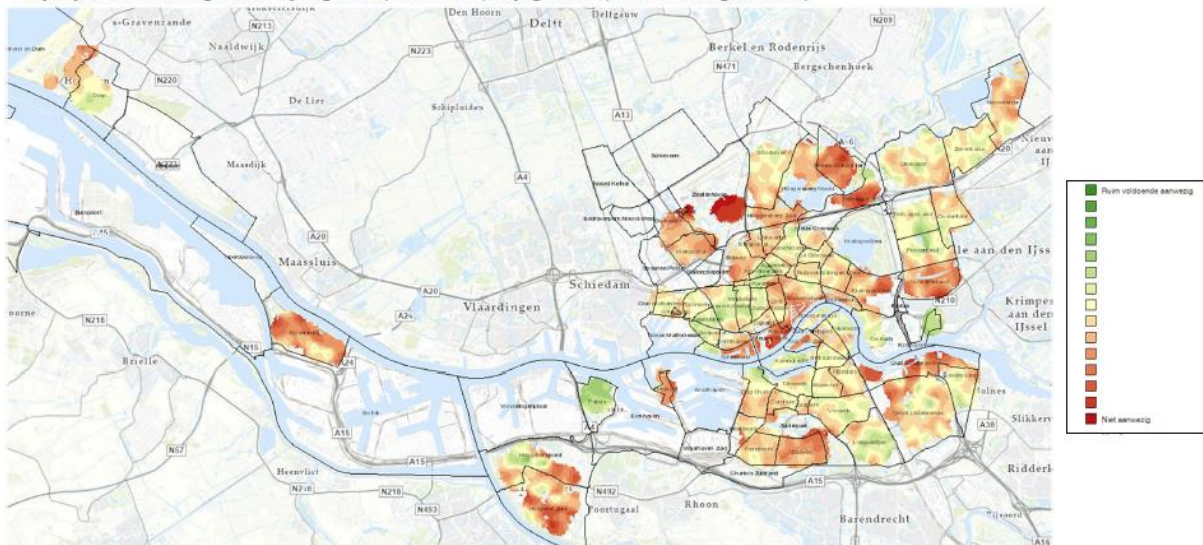
* in Hoek van Holland is in 2020 wel de metrolijn ter vervanging van de trein in gebruik genomen.

Oordeel beschikbaarheid van voorzieningen in en rond de woonbuurt:
Plekken voor gezamenlijke bewonersactiviteiten (buurthuis, plein)

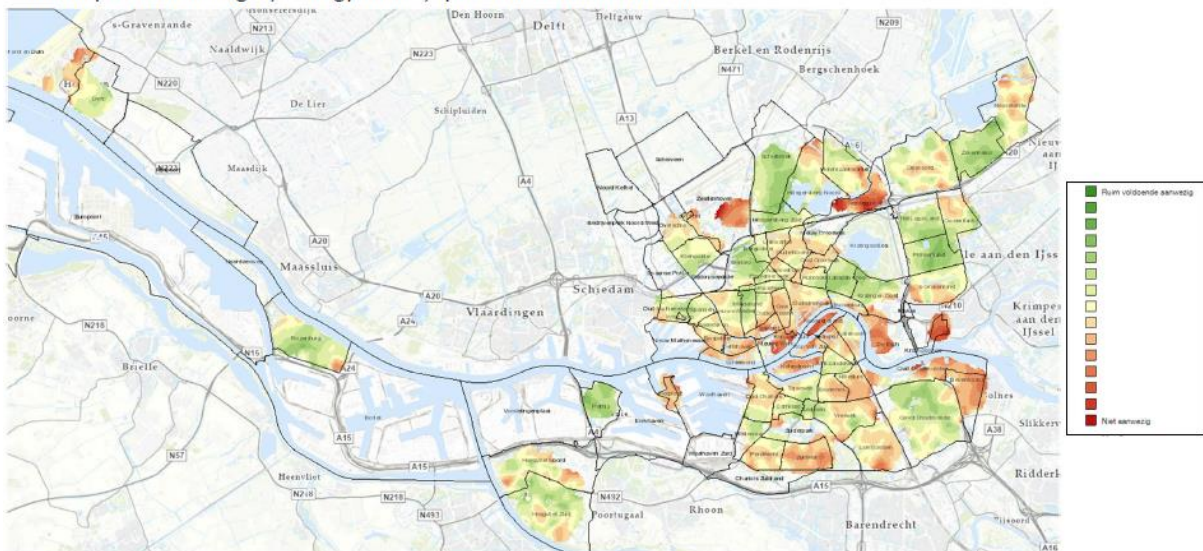
Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2022

Oordeel beschikbaarheid van voorzieningen in en rond de woonbuurt:
 Vrijtijdsvoorzieningen voor jongeren (buurthuis, wijkgebouw, ontmoetingsruimte)

Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2022

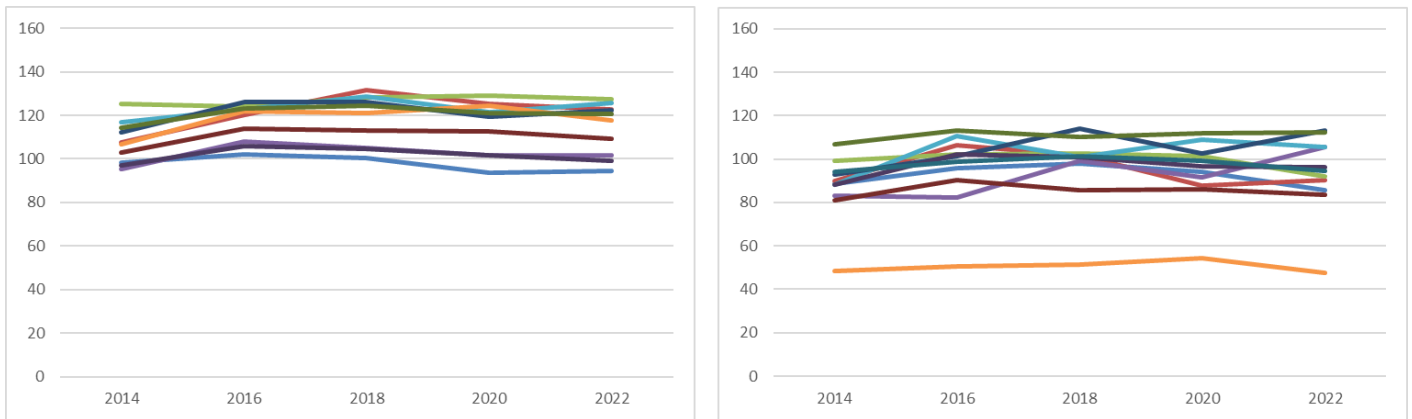
Oordeel beschikbaarheid van voorzieningen in en rond de woonbuurt:
 Binnensportvoorzieningen, zoals gymzalen, sporthallen en zwembaden

Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2022

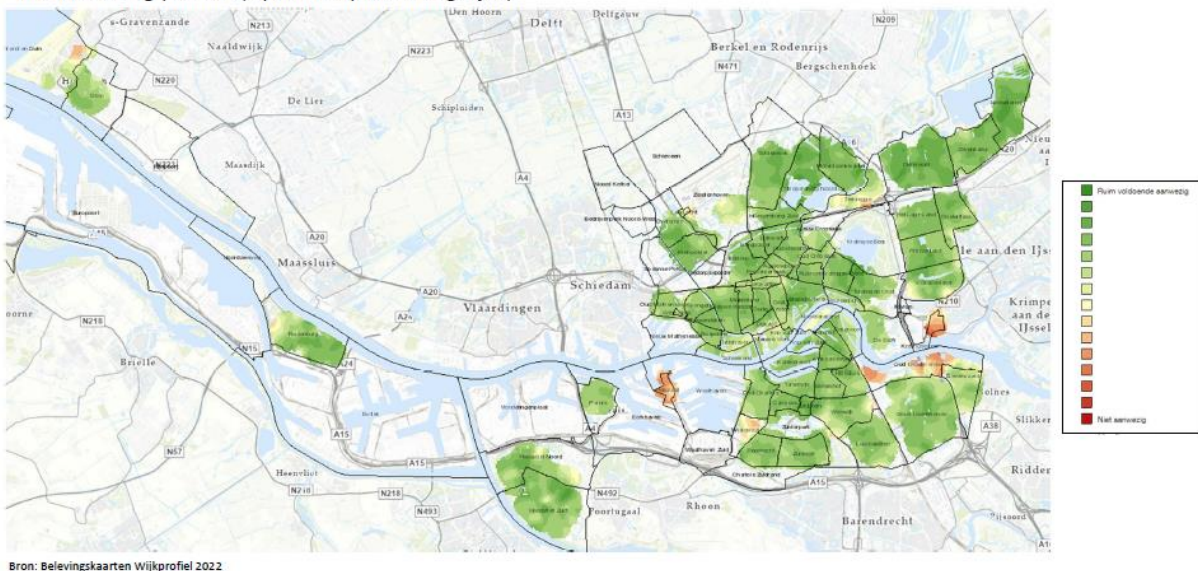
In onderstaande figuur is de beoordeling van het voorzieningenniveau weergegeven aan de hand van cijfers uit de wijkmonitor. Er is hier onderscheid gemaakt in het studiegebied ten noorden en ten zuiden van de Maas. Het gaat om gegevens voor de periode 2014-2022. Samen met de kaartbeelden kan met betrekking tot de voorzieningen het volgende worden waargenomen:

- grosso modo ligt de tevredenheid over de voorzieningen ten zuiden van de Maas lager dan ten noorden van de Maas;
- in de periode 2014-2022 is er voor beide delen van het studiegebied geen stijgende of dalende trend waarneembaar;
- ten zuiden van de Maas ligt de beoordeling voor één wijk duidelijk lager dan voor de andere wijken; dit is Oud-IJsselmonde; deze wijk is ook op de kaartbeelden zichtbaar met relatief negatieve beoordelingen.

Figuur: Tevredenheid over de voorzieningen voor de periode 2014-2022 (bron: wijkmonitor). Links: studiegebied ten noorden van de Maas, rechts: studiegebied ten zuiden van de Maas. Rotterdam in 2014 = 100. Elke lijn representeert een wijk

Oordeel beschikbaarheid van voorzieningen in en rond de woonbuurt:
Medische zorg (huisarts, fysiotherapie en dergelijke)

Referentiesituatie

In de referentiesituatie worden in verschillende deelgebieden woningen toegevoegd, wat zal leiden tot een toename van het draagvlak voor voorzieningen. Specifiek is daarom een verbetering van de situatie te verwachten de deelgebieden Alexanderknoop, Kralingse Zoom, Feyenoord City en Hart van Zuid. In de andere wijken gebeurt wel één en ander, maar te weinig om tot uitdrukking te komen in de score.

Variant Spreiding

Verdichting zorgt in deze variant voor meer draagvlak voor bestaande voorzieningen, maar biedt ook ruimte aan nieuwe voorzieningen. De nieuwe voorzieningen die in A-Z gerealiseerd worden komen ook ten goede aan bewoners van de bestaande, omliggende wijken. Tegelijkertijd krijgen bestaande voorzieningen meer draagvlak door het toevoegen van nieuwe bewoners; dit geldt bijvoorbeeld in De Esch, waar de bestaande voorzieningenstructuur kwetsbaar is. In variant spreiding ontstaat een fijnmazigere spreiding van voorzieningen, hierdoor kunnen ook huidige knelpunten in bestaande wijken zoals De Esch worden opgelost. In de

Alexanderknoop, Kralingse Zoom en Feyenoord City komen er ook voorzieningen bij. In Bloemhof en Hillesluis wordt de voorzieningenstructuur verder versterkt door de toename van inwoners in en om de wijken.

De toenemende ruimtedruk door verstedelijking maakt meervoudig gebruik en/of intensiever gebruik van voorzieningen noodzakelijk. Betaalbaarheid van maatschappelijke voorzieningen is een aandachtspunt; dit geldt in mindere mate voor de variant spreiding dan voor de variant concentratie. Met de stijgende prijzen per vierkante meter dreigen bepaalde voorzieningen die door de markt moeten worden gerealiseerd buiten de boot te vallen. Sturing hierop is belangrijk in het vervolg, om te zorgen dat alle benodigde voorzieningen er ook echt komen.

Variant concentratie

De nieuwe voorzieningen die in A-Z gerealiseerd worden komen ook ten goede aan bewoners van de bestaande, omliggende wijken. Tegelijkertijd krijgen bestaande voorzieningen meer draagvlak door het toevoegen van nieuwe bewoners; dit geldt bijvoorbeeld in De Esch, waar de bestaande voorzieningenstructuur kwetsbaar is. In variant concentratie zullen nieuwe voorzieningen meer rond knooppunten gerealiseerd worden (Alexanderknoop, Kralingse Zoom en Stadionpark). Dit is vooral gunstig voor stedelijke voorzieningen, waar veel mensen (ook uit de regio) gebruik van kunnen maken, en voor de mensen die nabij deze knopen wonen. Zo zal de Veranda, die nu een gebrek heeft aan dagelijkse voorzieningen nabij, sterk profiteren van nieuwe voorzieningen bij Feyenoord City. Voorzieningen in wijken als Bloemhof en Hillesluis profiteren sterk van de verdichting.

De toenemende ruimtedruk door verstedelijking maakt meervoudig gebruik en/of intensiever gebruik van voorzieningen noodzakelijk. Betaalbaarheid van maatschappelijke voorzieningen is een aandachtspunt; dit in meerdere mate voor variant concentratie dan voor de variant spreiding. Met de stijgende prijzen per vierkante meter dreigen bepaalde voorzieningen die door de markt moeten worden gerealiseerd buiten de boot te vallen. Sturing hierop is belangrijk in het vervolg om te zorgen dat alle benodigde voorzieningen er ook echt komen, zeker in de concentratievariant.

	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	3	+	+	+
Het Lage Land	3	0	+	0
Boszoom	2	0	+	0
Kralingse Zoom	1	+	+	+
De Esch	2	0	+	++
Stadionpark	2	+	+	++
Bloemhoef en Hillesluis	3	0	+	+
Hart van Zuid	3	+	0	0
Totaalscore	2	+	+	+

Mobiliteit

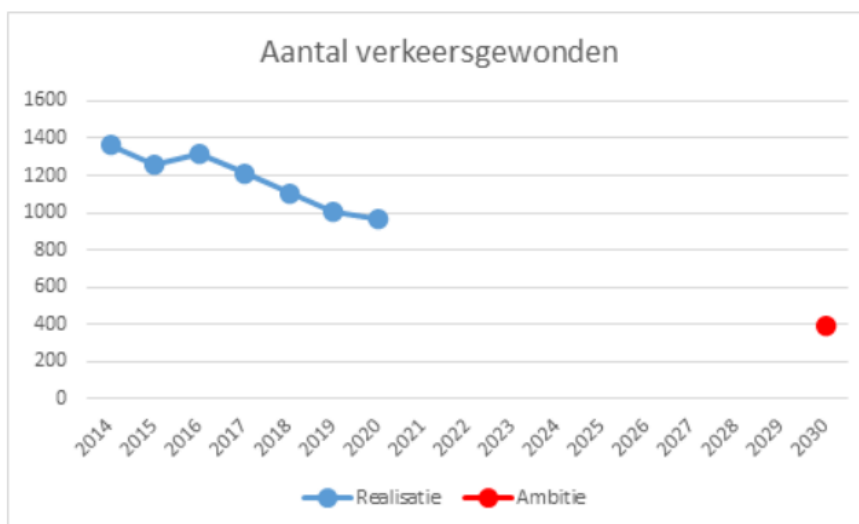
Indicator	Ambitie [Bron]
Verkeersveiligheid	Halvering van het aantal verkeersdoden en ernstig verkeersgewonden in 2030 en nul verkeersslachtoffers in 2050 [Rotterdam Veilig Vooruit 2019-2023]
Schone verplaatsingen	Alle verplaatsingen 'schoon' laten zijn [Bron: Rotterdamse Mobiliteitsaanpak en Nul Emissie Mobiliteit].

Verkeersveiligheid

Huidige situatie

Zoals uit onderstaande figuur blijkt neemt het aantal door de politie geregistreerde verkeersgewonden in Rotterdam de laatste jaren af. Dit is onder andere een gevolg van de Rotterdamse aanpak die zich vooral richtte op het aanpakken van black spots – locaties waar veel ongelukken gebeuren. Ondanks deze daling is het aantal verkeersslachtoffers, ca 1.000 in 2020, te hoog. Vooral voetgangers, fietsers, bromfietsers en snorfietsers zijn kwetsbaar en dan met name jongeren en ouderen.

Figuur 3.50: Aantal verkeersgewonden in de afgelopen jaren

Referentie

Op hoofdlijnen zijn er drie ontwikkelingen die effect hebben op het aantal verkeersslachtoffers in de autonome situatie:

1. Door de groei van de stad zal ook de mobiliteit voor alle verkeersmodaliteiten groeien. Als de groei van de stad wordt gerealiseerd door een verdere verdichting en zonder aanvullende maatregelen, neemt de beschikbare ruimte voor verkeer af; modaliteiten komen letterlijk dichterbij elkaar te rijden. Het wordt drukker met meer kans op ontmoetingen tussen verschillende vervoerswijzen en daardoor mogelijk meer ongevallen met ernstige afloop.
2. Meer ouderen in het verkeer. Ouderen zijn kwetsbaarder dan jongeren. Een ongeval waar een oudere bij betrokken is zal daarom eerder tot een gewonde leiden dan een ongeval met een jongere. Daarnaast kennen ouderen een verminderende rijvaardigheid en gevaarherkenning door afnemende functiestoornissen.

3. Technologische ontwikkelingen. Nu al zijn veel nieuwe auto's (en soms fietsen!) voorzien van slimme veiligheidssystemen die communiceren met andere weggebruikers en de rijnsnelheid in toom houden. Voorbeelden zijn adaptieve cruisecontrol en ISA. ISA zorgt ervoor dat het moeilijker wordt of zelfs onmogelijk om op wegen harder te rijden dan wettelijk is toegestaan. Na 2030 is het wagenpark verhoudingsgewijs medeendeels voorzien van dergelijke systemen. Deze technische innovaties kunnen een positief effect hebben op de verkeersveiligheid.

Hoe groot de effecten de komende twintig jaar kunnen zijn van elk van deze ontwikkelingen op de verkeersonveiligheid is moeilijk aan te geven. Per saldo is het de verwachting dat deze ontwikkelingen op het schaalniveau van heel Rotterdam elkaar opheffen. Dat betekent dat verkeersveiligheidssituatie in de autonome situatie niet verbetert en hetzelfde wordt beoordeeld als in de huidige situatie.

Variant spreiding

In de variant spreiding wordt de stad verder verdicht, en tegelijkertijd krijgen fietsers, voetgangers en ov een prominentere plek. Voorzieningen komen meer in de nabijheid, waardoor het nog gemakkelijk wordt om de auto te laten staan en een andere modaliteit te gebruiken. Er komen echter wel veel mensen bij, wat betekent dat het aantal autobewegingen grofweg hetzelfde zal blijven als dat op dit moment het geval is. Het anders inrichten van straten met meer ruimte voor fiets en voetganger – en waar de auto minder hard rijdt – is positief voor de verkeersveiligheid. Als er al een ongeval plaatsvindt, is de afloop naar verwachting minder erg.

Variant concentratie

In de variant concentratie wordt de stad verder verdicht – nog meer dan in de spreidingsvariant, en tegelijkertijd krijgen fietsers, voetgangers en ov een prominentere plek. Voorzieningen komen meer in de nabijheid, waardoor het nog gemakkelijk wordt om de auto te laten staan en een andere modaliteit te gebruiken. Er komen echter wel veel mensen bij, wat betekent dat het aantal autobewegingen grofweg hetzelfde zal blijven als dat op dit moment het geval is. Het anders inrichten van straten met meer ruimte voor fiets en voetganger – en waar de auto minder hard rijdt – is positief voor de verkeersveiligheid. Als er al een ongeval plaatsvindt, is de afloop naar verwachting minder erg.

	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Het Lage Land	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Boszoom	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Kralingse Zoom	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
De Esch	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Stadionpark	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bloemhoef en Hillesluis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Hart van Zuid	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totaalscore	3	0	+	+

Schone verplaatsingen

Huidige situatie

'Schone verplaatsingen' zijn gedefinieerd als verplaatsingen met schone motorvoertuigen, OV, fiets (elektrisch en niet-elektrisch) en lopen, waarbij onder 'schone voertuigen' worden verstaan:

Omschrijving	Voertuigcategorie	Schoon			
Personenauto	M1	Elektrisch	Hybride	Waterstof	
Kleine bus	M2	Elektrisch	Hybride	Waterstof	
Grote bus	M3	Elektrisch	Hybride	Waterstof	
Tweewielers	L	Elektrisch	Hybride	Waterstof	
Bestelauto	N1	Elektrisch	Hybride	Waterstof	
Lichte vrachtauto	N2	Elektrisch	Hybride	Waterstof	Emissieklasse 6
Zware vrachtauto	N3	Elektrisch	Hybride	Waterstof	Emissieklasse 6

Onderstaande tabel geeft inzicht in het aandeel schone verplaatsingen van en naar de binnenstad in een reeks van jaren. Er is sprake van een geleidelijke groei. Deze wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door meer fietsgebruik (elektrisch en niet-elektrisch). Hoewel Rotterdam goed op weg is richting de ambitie voor het aandeel Schone verplaatsingen naar de binnenstad in 2022, is het onzeker of de ambitie wordt gehaald.

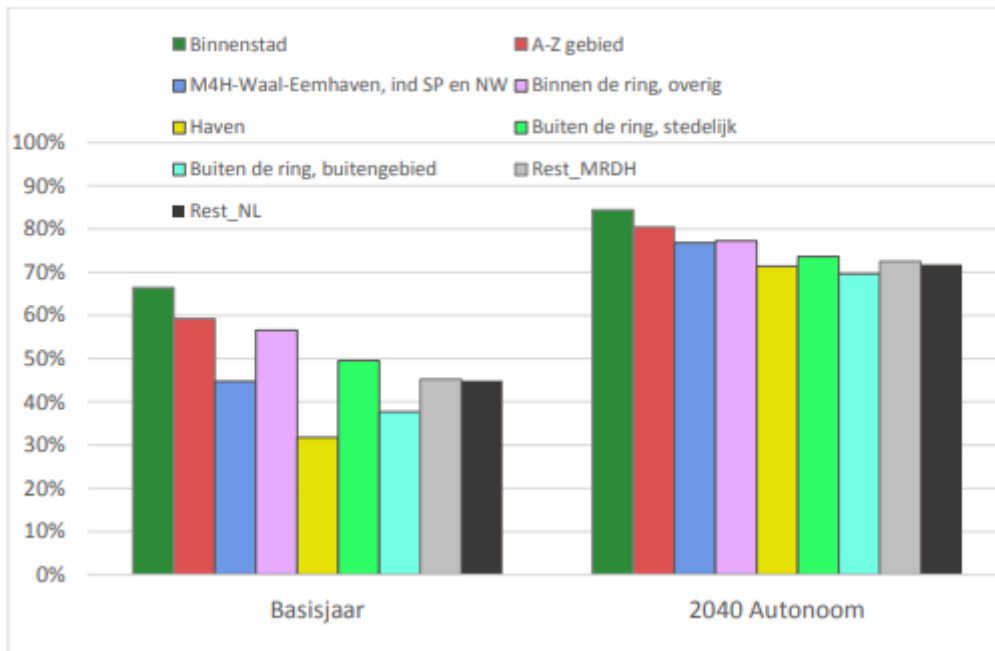
Tabel 3.5: Aandeel schone verplaatsingen

Jaartal	2018	2019	2020	2021	2022
Streefwaarde	61,7	62,4	63,0	63,7	64,3
Realisatie	61,3	61,7	63,4		

Referentiesituatie

Op de langere termijn is een verdergaande verschoning van de verplaatsingen te verwachten, met name door de verdergaande elektrificatie van het autopark, de groei van het fiets- en OV-gebruik en het weren van oude, vervuilende auto's. Voor de autonome situatie in 2040 zijn de 'schone verplaatsingen' voor diverse gebieden in beeld gebracht met behulp van berekeningen.

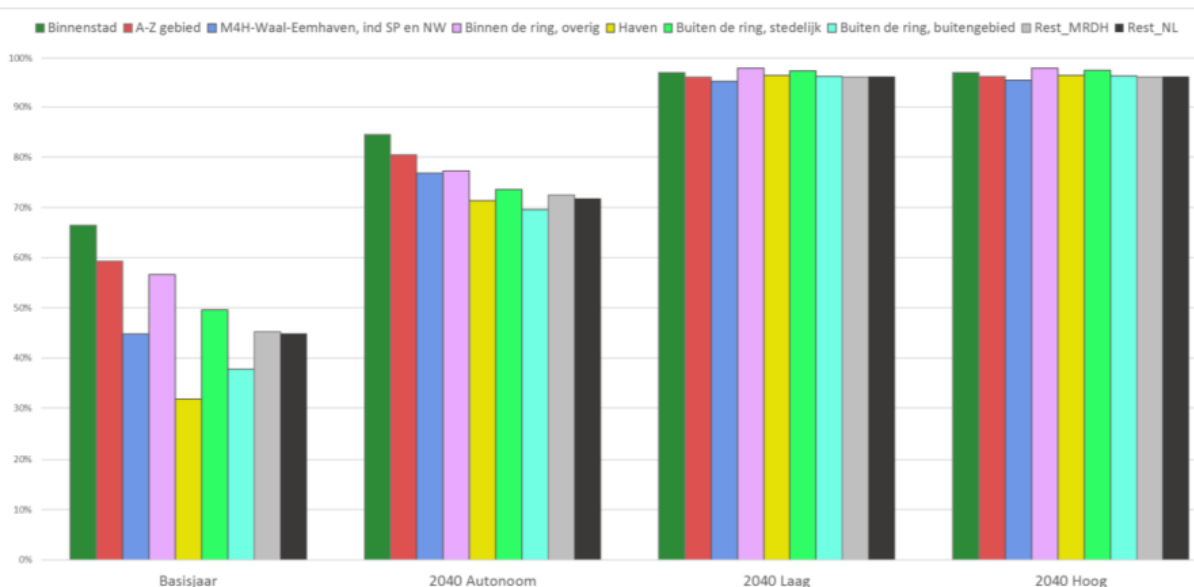
Figuur 3.51: Aandeel schone verplaatsingen per gebied

Figuur uit ROER 2021

De percentages stijgen flink in de in de autonome situatie voor 2040. Het percentage Schone verplaatsingen voor verplaatsingen van en naar de haven verdubbelt zelfs. Een van de verklaringen hiervoor is de voortgaande verschoning van het wagenpark. Dankzij Europees en Nederlands beleid voor het elektrificeren van het wagenpark, neemt het aandeel 'schone' voertuigen toe van ca 3% in de huidige situatie naar een kwart tot één derde in de autonome situatie.

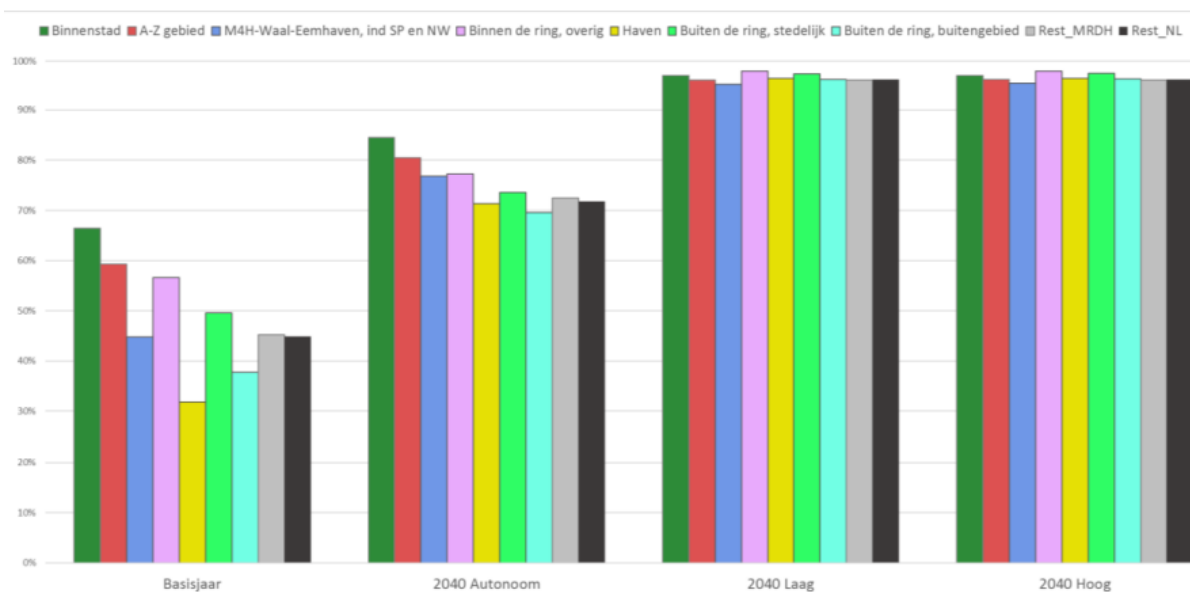
Variant spreiding

Figuur uit ROER 2021

In de variant spreiding kiezen we voor verdichting binnen de bestaande stad. Tegelijkertijd zorgen we dat er meer ruimte komt voor voetgangers en fietsers, voorzieningen nabij, en verbeteren we het ov. Dit zorgt ervoor dat bovenop de autonome groei van schone voertuigen nog meer schone verplaatsingen plaatsvinden, omdat meer mensen voor andere modaliteiten dan de auto kiezen.

Variant concentratie

Figuur uit ROER 2021

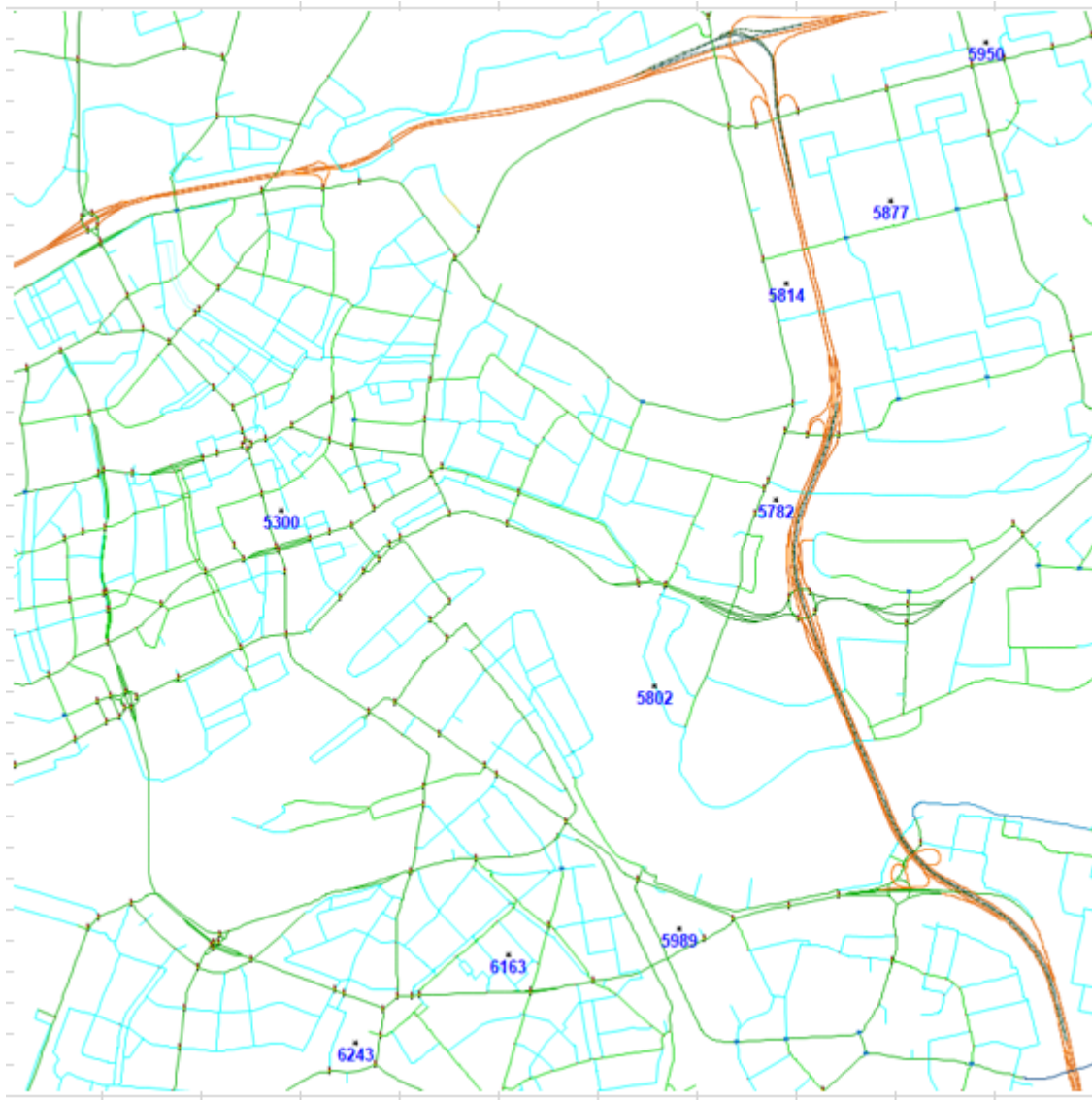
In de variant concentratie kiezen we voor nog stevigere verdichting binnen de bestaande stad. Tegelijkertijd zorgen we dat er meer ruimte komt voor voetgangers en fietsers, voorzieningen nabij, en verbeteren we het ov (alleen minder fors dan in de variant spreiding). Dit zorgt ervoor dat bovenop de autonome groei van schone voertuigen nog meer schone verplaatsingen plaatsvinden, omdat meer mensen voor andere modaliteiten dan de auto kiezen. Voorzieningen en werk zijn dichterbij, en het aanbod aan alternatieven voor de auto is beter.

	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Het Lage Land	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Boszoom	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Kralingse Zoom	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
De Esch	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Stadionpark	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bloemhoef en Hillesluis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Hart van Zuid	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totaalscore	3	+	++	++

Bereikbaarheid

Om de bereikbaarheid te duiden hebben we gekozen om herkomst-bestemmingsrelaties te laten zien. Deze geven aan hoe lang het duurt om van één punt naar een ander punt te komen. Dit hebben we gedaan voor de modaliteiten auto, ov en fiets. De punten zijn hieronder aangegeven op de kaart. Naar de punten op de kaart hebben we ook Den Haag Centraal als punt genomen, zodat we ook voor de wat langere afstanden de effecten kunnen zien. Vervolgens hebben we de reistijdverschillen gemiddeld voor elk punt als herkomst, en voor elk punt bestemming. De cijfers geven dus aan hoeveel sneller of langzamer je vanuit een punt gemiddeld naar al die andere punten komt, of hoeveel sneller of langzamer je gemiddeld vanuit de andere punten naar dat punt komt. De reistijdwinsten of -verliezen zijn weergegeven in minuten.

We hebben hiervoor de referentiesituatie in 2040 (inclusief al meer dan de helft van het totale verstedelijkingsprogramma van A-Z) vergeleken met twee varianten. Allereerst gaat het om het voorkeursmodel uit de MIRT-verkenning oeververbindingen, met een nieuw station stadionpark en een nieuwe brug met een HOV-tram tussen Zuidplein en Kralingse Zoom (VKA). Daarnaast hebben we gekeken naar een duurtrekking van de tram naar de Alexanderknoop (pakket A-Z). De verstedelijking wijkt in het verkeersmodel (VKA en pakket A-Z) iets af van de spreidings- en concentratievariant. Wat we echter zien in de cijfers voor de herkomst-bestemmingsrelaties, is dat niet zozeer de verstedelijking effect heeft op de reistijden, maar vooral de mobiliteitsingrepen hebben effect.

Deelgebied	VKA					
	Fiets		OV		Auto	
	Herkomst	Bestemming	Herkomst	Bestemming	Herkomst	Bestemming
Alexanderknoop	-2	-2	-3	-3	0	0
Lage Land	-2	-3	-3	-3	0	0
Boszoom	-2	-3	-6	-5	0	0
Kralingsezoom	-3	-3	-4	-4	0	0
De Esch	-4	-4	-14	-14	0	-1
Feyenoord-city	-7	-7	-6	-7	-1	-1
Bloemhof/Hillesluis	-4	-4	-8	-9	-1	0
Zuidplein	-4	-3	-2	-3	-1	0
Coolsingel	0	0	0	0	0	0
Den Haag centraal	0	0	-2	-2	0	0

Herkomst en bestemming apart

Deelgebied	VKA		
	Fiets	OV	Auto
Alexanderknoop	-2	-3	0
Lage Land	-2	-3	0
Boszoom	-2	-6	0
Kralingsezoom	-3	-4	0
De Esch	-4	-14	-1
Feyenoord-city	-7	-6	-1
Bloemhof/Hillesluis	-4	-8	-1
Zuidplein	-3	-3	0
Coolsingel	0	0	0
Den Haag centraal	0	-2	0

Gemiddelde herkomst en bestemming

Deelgebied	PAKKET A-Z					
	Fiets		OV		Auto	
	Herkomst	Bestemming	Herkomst	Bestemming	Herkomst	Bestemming
Alexanderknoop	-2	-2	-4	-4	0	0
Lage Land	-2	-3	-12	-11	0	0
Boszoom	-2	-3	-17	-16	0	0
Kralingsezoom	-3	-3	-6	-7	0	0
De Esch	-4	-4	-17	-17	0	-1
Feyenoord-city	-7	-7	-10	-10	-1	0
Bloemhof/Hillesluis	-4	-4	-12	-12	-1	0
Zuidplein	-4	-3	-6	-6	-1	0
Coolsingel	0	0	-3	-2	0	0
Den Haag centraal	0	0	-6	-6	0	0

Herkomst en bestemming apart

Deelgebied	PAKKET A-Z		
	Fiets	OV	Auto
Alexanderknoop	-2	-4	0
Lage Land	-2	-12	0
Boszoom	-2	-17	0
Kralingsezoom	-3	-6	0
De Esch	-4	-17	-1
Feyenoord-city	-7	-10	-1
Bloemhof/Hillesluis	-4	-12	-1
Zuidplein	-3	-6	0
Coolsingel	0	-2	0
Den Haag centraal	0	-6	0

Gemiddelde herkomst en bestemming

Variant spreading

In de spreidingsvariant gaan we uit van een station Stadionpark, een brug en een HOV-tramlijn van Zuidplein via Kralingse Zoom naar station Rotterdam Alexander. Dit zorgt voor zeer forse reistijdverbeteringen voor het openbaar vervoer, zeker voor bepaalde deelgebieden. Zo gaan Het Lage Land, de Boszoom, Feyenoord City en Bloemhof en Hillesluis er flink op vooruit. In andere deelgebieden verbeteren de reistijden ook, maar iets lichter. Den Haag Centraal wordt beter bereikbaar vanuit A-Z; zo'n 6 minuten reistijdwinst. Het is een indicatie dat met de voorgestelde ingrepen dit deel van A-Z sterker wordt aangetakt op de Randstad. Ook voor fietsers worden reistijden korter; dit geldt het meest voor Feyenoord City, maar zeker ook voor De Esch en Bloemhof en Hillesluis. Ook voor alle andere gebieden zien we een verbetering. Dit heeft uiteraard te maken met de nieuwe brug, die Noord en Zuid verbindt. Voor automobilisten blijft de reistijd grofweg hetzelfde, maar verbetert heel erg licht voor Bloemhof en Hillesluis, Feyenoord City en De Esch, waarschijnlijk onder invloed van de brug.

Variant concentratie

In de concentratievariant gaan we uit van een station Stadionpark, een brug en een HOV-tramlijn van Zuidplein naar Kralingse Zoom. Dit zorgt voor reistijdverbeteringen voor het openbaar vervoer. Vooral voor De Esch is de reistijdverbetering fors (gemiddeld zo'n 14 minuten). Maar ook in Bloemhof en Hillesluis, Feyenoord City en de Boszoom zien we flinke verbeteringen. Voor elk deelgebied geldt dat de reistijd met openbaar vervoer korter wordt. Voor fietsers zien we ook forse verbeteringen in reistijd, die gelijk zijn aan de spreidingsvariant. Dit geldt het meest voor Feyenoord City, maar zeker ook voor De Esch en Bloemhof en Hillesluis. Ook voor alle andere gebieden zien we een verbetering. Tenslotte zien we voor de auto hetzelfde beeld als voor de spreidingsvariant: de reistijd blijft grofweg hetzelfde, maar verbetert heel erg licht voor Bloemhof en Hillesluis, Feyenoord City en De Esch, waarschijnlijk onder invloed van de brug.

	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	+	+
Het Lage Land	++	+
Boszoom	++	+
Kralingse Zoom	+	+
De Esch	++	++
Stadionpark	++	++
Bloemhof en Hillesluis	++	++
Hart van Zuid	+	+
Totaalscore	++	+

Welzijn

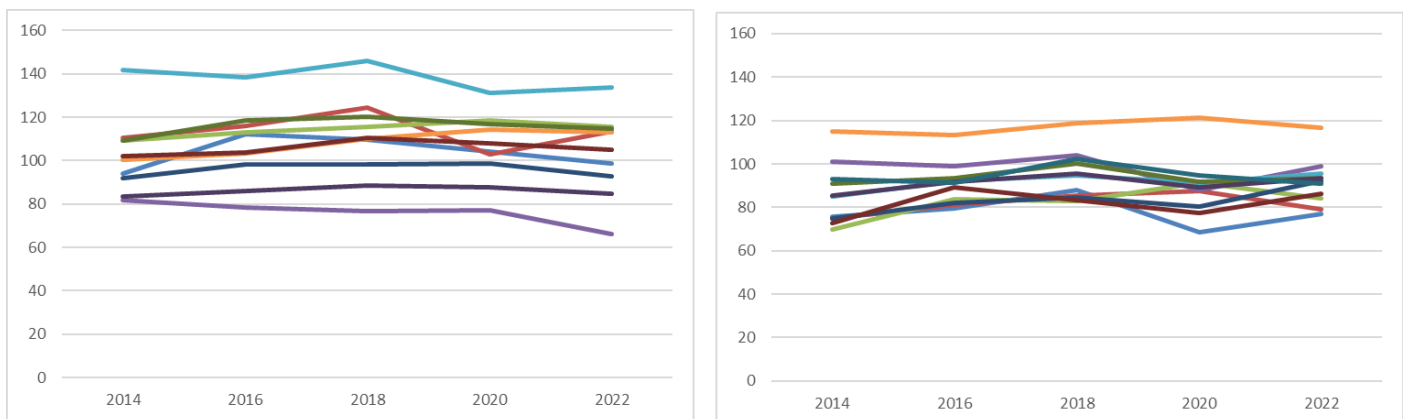

De sociale index voor het studiegebied voor de periode 2014-2022 is weergegeven in onderstaande figuur. Elke lijn in de figuren representeert een wijk. Aan de hand van deze figuren kunnen enkele constatering worden gedaan:

- in de periode 2014-2022 is geen duidelijke stijgende of dalende trend waarneembaar;
- in de wijken ten noorden van de Maas liggen de scores hoger dan ten zuiden van de Maas;
- ten noorden van de Maas zijn de verschillen tussen de beschouwde wijken groter dan in de wijken ten zuiden van de Maas.

Deze cijfers sluiten aan bij het beeld van de verschillen tussen de wijken ten zuiden van de Maas en het gebied ten noorden van de Maas.

Figuur: Sociale index voor de periode 2014-2022 (bron: wijkmonitor). Links: studiegebied ten noorden van de Maas, rechts: studiegebied ten zuiden van de Maas. Rotterdam in 2014 = 100. Elke lijn representeert een wijk

In de huidige situatie zijn er op het gebied van inclusiviteit grote verschillen tussen wijken, en tussen Noord en Zuid. Het aantal sterke schouders en het bereikbare banen zijn op de noordoever veel groter dan op de zuidoever. Bloemhof en Hillesluis worden subjectief slecht beoordeeld op het vlak van bijvoorbeeld participatie en zelfredzaamheid. In Het Lage Land is de situatie voor veel van de indicatoren in de sociale index een stuk beter. De Esch scoort redelijk, en Kralingen Oost scoort zeer goed. Daarnaast speelt het aantal voorzieningen een rol in de beoordeling.

Referentiesituatie

In de referentiesituatie zullen er meer banen en meer woningen toegevoegd worden binnen A-Z. Dit leidt ertoe dat de baanbereikbaarheid licht zal verbeteren. Ook zullen er meer gemengde wijken kunnen ontstaan, wat de inclusiviteit ten goede kan komen. Tegelijkertijd is ook de vrees dat de stad nauwelijks betaalbaar blijft voor bepaalde groepen, waardoor de stad moeilijker toegankelijk wordt. het draagvlak voor voorzieningen zal toenemen, waar op verschillende plekken verschillende mensen gebruik van kunnen maken.

Variant Spreiding

In de spreidingsvariant verbetert het openbaar vervoer sterk, en zal er een behoorlijk woonwerk- en voorzieningenprogramma worden toegevoegd. Dit zorgt ervoor dat er voor heel veel inwoners veel meer banen binnen bereik komen; dat komt de inclusiviteit ten goede. Dit effect is sterker op de zuidoever dan op de noordoever, omdat daar de 'vervoersarmoede' groter is. Ook kunnen nu eenzijdige deelgebieden meer gemengd worden, waardoor

verschillende delen van A-Z bereikbaar worden voor verschillende doelgroepen, meer dan nu het geval is. Daarnaast groeit het aantal voorzieningen. Ook hier blijft de (financiële) toegankelijkheid van wonen, werken, voorzieningen en vervoer een belangrijk aandachtspunt.

Variant concentratie

In de concentratievariant verbetert het openbaar vervoer sterk, en zal er een zeer fors woonwerk- en voorzieningenprogramma worden toegevoegd. Dit zorgt ervoor dat er voor heel veel inwoners veel meer banen binnen bereik komen; dat komt de inclusiviteit ten goede. Dit effect is sterker op de zuidoever dan op de noordoever, omdat daar de 'vervoersarmoede' groter is. Ook kunnen nu eenzijdige deelgebieden meer gemengd worden, waardoor verschillende delen van A-Z bereikbaar worden voor verschillende doelgroepen, meer dan nu het geval is. Daarnaast groeit het aantal voorzieningen. Ook hier blijft de (financiële) toegankelijkheid van wonen, werken, voorzieningen en vervoer een belangrijk aandachtspunt.

	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Het Lage Land	4	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Boszoom	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Kralingse Zoom	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
De Esch	3	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Stadionpark	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bloemhoef en Hillesluis	2	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Hart van Zuid	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totaalscore	3	0	+	+

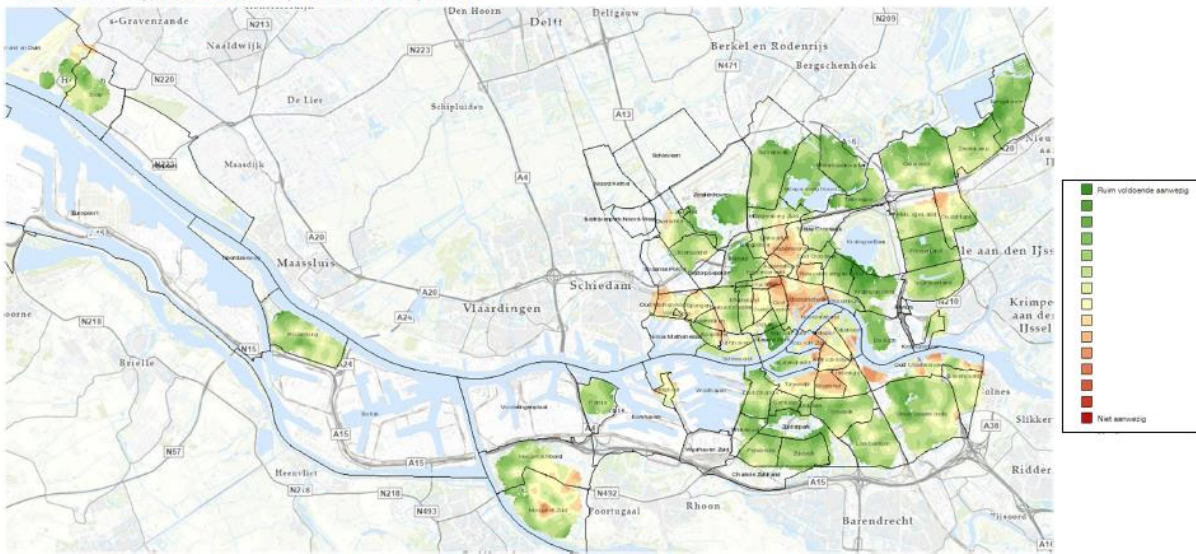
Sociale samenhang

Huidige situatie

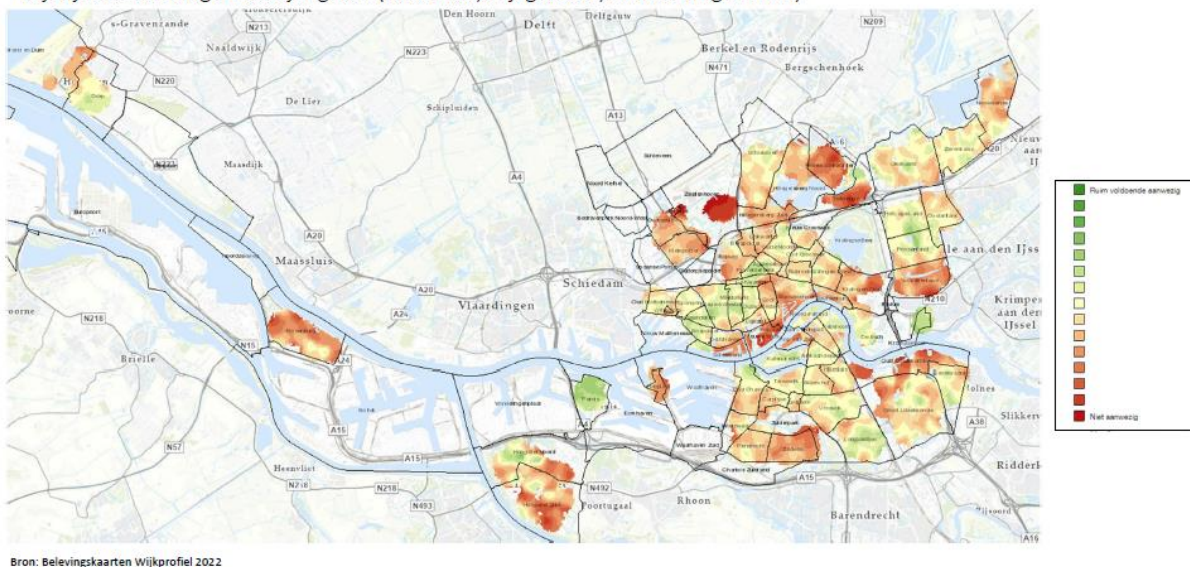
Randvoorwaardelijk voor sociale samenhang is de ontmoeting tussen verschillende groepen mensen. Dit kan bijvoorbeeld in de openbare ruimte, bij voorzieningen of andere soorten ontmoetingsplekken. Ook hier zijn de cijfers van het wijkprofiel nuttig, enerzijds in het duiden van plekken die ontmoeting faciliteren, zoals groen om te picknicken of voorzieningen, anderzijds door te kijken naar de sociale binding. Het Lage Land scoort goed op binding. Daarbij wordt bijvoorbeeld ook groen om te picknicken of te sporten redelijk goed beoordeeld. Bij de Alexanderknoop is dat wat minder, zo laat de kaart zien. Ook De Esch scoort goed op binding, en ook voorzieningen om activiteiten te ontplooiën wordt positief beoordeeld. Dat is minder het geval in Bloemhof en Hillesluis. Beide wijken scoren matig op binding, en ook het groen als ontmoetingsplek wordt minder goed beoordeeld. Voor specifiek de Veranda valt de afwezigheid van vrijetijdsvoorzieningen voor jongeren op, maar ook het gebrek aan groen om te

picknicken, sporten of spelen.

Oordeel beschikbaarheid van voorzieningen in en rond de woonbuurt:
Groen om te picknicken, te sporten of te spelen

Oordeel beschikbaarheid van voorzieningen in en rond de woonbuurt:
Vrijtijdsvoorzieningen voor jongeren (buurthuis, wijkgebouw, ontmoetingsruimte)

Referentie situatie

In de referentiesituatie worden woningen, arbeidsplaatsen en voorzieningen toegevoegd. Daarnaast wordt er op bepaalde plekken kwalitatieve openbare ruimte toegevoegd. Toch is het moeilijk beoordelen of de sociale samenhang daarmee verbeterd wordt. Meer mensen kan ook zorgen voor meer teruggetrokkenheid.

Variant spreiding & concentratie

Voor beide varianten geldt dat er flink wat woningen, arbeidsplaatsen en voorzieningen bijkomen. Parallel daaraan wordt geïnvesteerd in het aantrekkelijker maken van de openbare ruimte. Als dit zorgvuldig gedaan wordt, kan dit bijdragen aan de sociale samenhang. Dit geldt voor alle gebieden. Daarom een licht positieve score voor beide varianten.

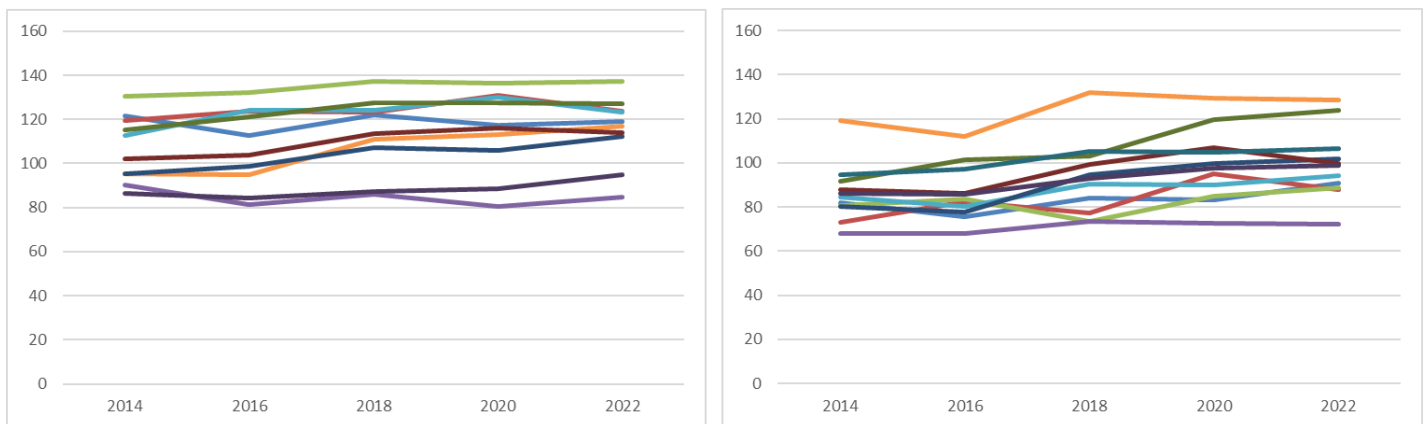
	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Het Lage Land	3	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Boszoom	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Kralingse Zoom	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
De Esch	4	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Stadionpark	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bloemhoef en Hillesluis	2	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Hart van Zuid	-	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totaalscore	3	0	+	+

Sociale veiligheid

Huidige situatie

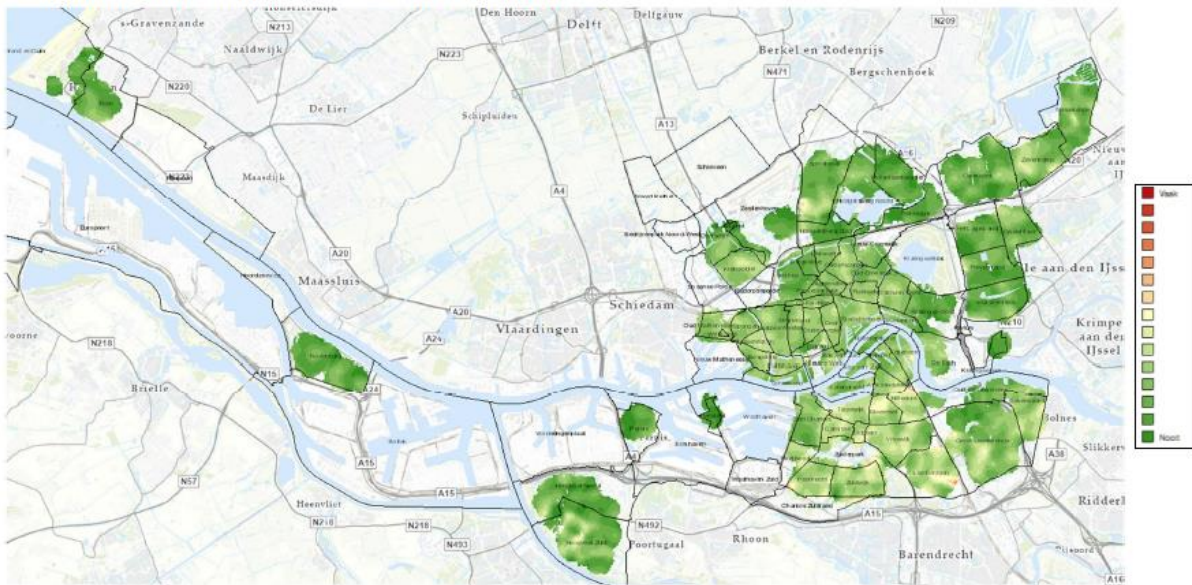
Evenals voor de Sociale Index kunnen gegevens over de sociale veiligheid worden ontleend aan de wijkmonitor. In onderstaande figuur zijn de cijfers weergegeven voor het studiegebied ten noorden en ten zuiden van de Maas. Bij deze cijfers kan een aantal constatering worden gedaan:

- de index voor de wijken ten zuiden van de Maas ligt wat lager dan die voor de gebieden ten noorden van de Maas;
- voor het studiegebied ten noorden van de Maas zijn de verschillen tussen de wijken wat groter dan voor het gebied ten zuiden van de Maas;
- in het studiegebied ten noorden van de Maas is de situatie in 2022 ongeveer gelijk aan die in 2014;
- in het studiegebied ten zuiden van de Maas lijkt een lichte stijgende trend waarneembaar, waarbij de verschillen tussen de wijken iets groter lijken te worden

Figuur: Veiligheidsindex voor de periode 2014-2022 (bron: wijkmonitor). Links: studiegebied ten noorden van de Maas, rechts: studiegebied ten zuiden van de Maas. Rotterdam in 2014 = 100. Elke lijn representeert een wijk

Oordeel sociale veiligheid: 'Hoe vaak komt het voor dat u in uw eigen buurt omloopt of omrijdt om onveilige plekken te vermijden?'

Bron: Belevingskaarten Wijkprofiel 2022

Referentiesituatie

In de referentiesituatie wordt het over het algemeen beter op de plekken waar strategisch functies worden toegevoegd langs routes voor fietsers en voetgangers waar het nu nog 'desolaat' voelt. Dit geldt met name voor de Alexanderknoop, Kralingse Zoom, Feyenoord City en Hart van Zuid. Daar wordt de situatie iets sociaal veiliger. In de overige deelgebieden vinden geen (grote) veranderingen plaats.

Variant spreiding

In de variant spreiding zal verdichting zorgen voor meer sociale veiligheid. Dit geldt met name voor de Alexanderknoop, Kralingse Zoom, Feyenoord City en Hart van Zuid. Daar wordt de situatie iets sociaal veiliger. Dit geldt voor de Alexanderknoop, Kralingse Zoom en Feyenoord City. Ook in Het Lage Land worden bepaalde routes sociaal veiliger door verdichting, en daarmee meer 'ogen op straat'. De sterkste verbetering vindt plaats in de Boszoom, waar nu nog afgelegen en anonieme plekken een sociaal veilige 'begeleiding' krijgen van gebouwen en daarmee ogen op straat. In Bloemhof en Hillesluis en Hart van Zuid verandert in deze variant wat betreft sociale veiligheid niet heel veel.

Variant concentratie

In de variant concentratie zal de sterke verdichting zorgen voor meer sociale veiligheid. Dit geldt met name voor de Alexanderknoop, Kralingse Zoom, Feyenoord City en Hart van Zuid. Daar wordt de situatie sociaal veiliger. Dit geldt voor de Alexanderknoop, Kralingse Zoom en Feyenoord City. Ook in Het Lage Land worden bepaalde routes sociaal veiliger door verdichting, en daarmee meer 'ogen op straat'. Ook in De Esch zal de forse verdichting leiden tot een betere sociale veiligheid. In de Boszoom (een toevoeging van werken) wordt het iets beter. In Bloemhof en Hillesluis en Hart van Zuid verandert in deze variant wat betreft sociale veiligheid niet heel veel.

	Huidig (1-5)	Referentie	Spreiding	Concentratie
Alexanderknoop	3	+	+	++

Het Lage Land	3	0	0	0
Boszoom	2	0	++	+
Kralingse Zoom	2	+	+	+
De Esch	3	0	0	+
Stadionpark	2	+	+	++
Bloemhoef en Hillesluis	3	0	0	0
Hart van Zuid	3	+	0	0
Totaalscore	2	0	+	+